

△ (Azon bizottmány, mely Dánielik püspök elnökele alatt) a helytar-
tótanácsától a végből küldetett ki, hogy a József-ipartanoda, a pesti állam-
gymnasium és csillagda számára alkalmas helyiségről gondoskodjék, — e
napokban kezdé meg tanácskozó ülésait.

+ (A társasközi-tulajdonosok) folyamodtak a városi hatósághoz, en-
gedtessék meg nekik, hogy a városiigetbe járó omnibusokat két katho-
riába oszthassák, úgy hogy az előkelőbbek 20, a szegényebb sorsuak pedig
10 krt fizetnének. Szeretnők tudni, minő jognál fogva akarnák a társasko-
si-tulajdonosok az előkelőbbeket kétszeresen megadóztatni? Reméljük,
hogy a hatóság e méltánytalan kérelmet nem fogja teljesíteni.

△ (A városiigeti lánchíd helyett) újat építenek amerikai modorban,
mely mintegy 1500—1600 ftba fog kerülni.

⊙ (Pesten magyar gazdasszonyokat képző egyesület) van keletkezében,
mely iránt a kérvény legközelebb a városi tanács elé terjesztetik.

⊙ (Pest legidősb férfija, a kerepesi uton lakó Kovács László) e napok-
ban ilte meg 112-ik születés-napját. Ez újabbkori Mathusalem még foly-
vást jó egészségnek örvend.

+ (A Luczenbacher testvérek is) szándékoznak egy helyi gőzöst já-
ratni a fővárosok közt. A derék vállalkozók bizonyára kellő tekintettel
leendnek a közönség kényelmére.

+ (Öngyilkosság.) Mult kedden az újvilág-utcai 7-ik számú házban
gr. Z. Jenő komornyikja pisztolyal agyonlőtte magát. Okáról nincs
tudomásunk.

△ (Lisznay Kálmán) mult hétfőn a győri színházban költői estélyt
rendezett, ottani műkedvelők közreműködésével. Xántus János is résztvett
abban, egy természettani ismertetést olvasván fel a „Harkályokról.“

Nemzeti színházi napló.

Péntek, május 23. „Port a szemébe.“ Francia vigjáték 2 felv. „Legjobb
az egyenes ut.“ Koczebe vigjátéka 1 felv. A mai előadásról csak az a meg-
jegyzésünk, hogy a közönség nagy érdekléssel hallgatta végig a nagyra-
vagyást ostromozó francia vigjátékot, melyben Szigeti, Tóth József és Szathmáryné
remek játékok által tűnnek ki. — A másik darabban Egressynek ismeretes
torzalakja, Krumm Illés, még mindig megtartja régi mulattató tulajdonosságát.

Szombat, május 24. „Észak csillaga.“ Opera 3 felv. Meyerbeertől. Igen
szép számú közönség, mely Hollósy-L-nét tüntető zajos tapsokkal fogadta.
Jeles művésznök ma különös jó kedvvel és szépen énekel.

Vasárnap, május 25. „A vén bakancsos és fia a huszár.“ Eredeti nép-
színmű 3 felv. Szigetivől.

Hétfő, május 26. „Mátyás király lesz.“ Történeti színmű 5 felv. Szig-
igetivől.

Kedd, május 27. Artót Désirée k. a. föllépteül: „A sevillai borbély.“
Vig opera 2 felv. Rossinivől. A színház megtelt, ámbár rendkívüli előadást,
főlemelt árakat hirdetett a színlap. A vendégművésznő most is szíves fogad-
tatásban részesült.

Szerda, május 28. „A jó barátok.“ Vigjáték 4 felv. Sardou Viktortól.
Csütörtök, május 29. Artót Désirée föllépteül: „Alvajáró.“ Bellini 3
felvonásos operája.

Budai népszínház.

Május 23. „Szegedi kupecz.“ Vigjáték 3 felv.
Május 24. Szerdahelyi Nelli jutalmára: „Fekete asszony.“ Parodia 3
felv. Oly csekély közönség volt, hogy a bevétel a napi költségeket sem fe-
dezte. Így aztán nem lehet esodálni, ha a színészek kedvetlenül játszanak benne.

Május 25. „A két magyar király.“
Május 26. Szépné jutalmára, először: „Az idegesek.“ Vigjáték 3 felv.
Irták Sardou és Barrière; fordította Tarnay Pál. Az új darabot tetszéssel
fogadta a szépszámú közönség. Meglátszik rajta Sardou ügyes keze, bár
kidolgozása nem oly sikerült, mint szerzőnek a nemzeti színpadról ismert
több más művei. A szélsőségek, karikatúrák nagy szerepet játszanak benne.

— A jutalmazott, kinek csekély szerepe volt, nemcsak sok tapsot, hanem
koszorukat is kapott; a jogász-műkedvelők pedig, mivel az általuk rendezett
előadásban közreműködött, viszonzásul aranykarperecczel ajándékozták
meg. Az előadásban legtöbb érdem Dösát illeti. Horváth és Simonyi tulzá-
sal rontották el szerepeiket.

Május 27. „A szerelmes kántor.“ Eredeti operette 1 felv. Zenéjét szerző
Allaga Géza. „Fiatall keresztyánya.“ Vigjáték 1 felv.

Május 28. „Az idegesek.“ Vigjáték 3 felv.

Május 29. „A csikós.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Szigetivől.

Szerkesztői mondanivaló.

6041. Kassa. V. L. Kérdésre azon biztos és örvendetes hírrel felelhetünk, hogy
gróf Széchenyi István összes művei, alkalmas elrendezéssel, nem sokára meg fognak je-
lenni Heckenast Gusztávnál. — Vörösmarty művei kiadásának még semmi nesze nincs,
— a mi eléggé feltűnt és sajnos.

6042. Hanva. Még ugyan az nap (23-án) ment el a küldemény, épen akkor érke-
zett legislegfrissebb portéka. Eddig már kéznél is lesz. Ha nem volna, a kijelölt nton és
férfaaknál sürgetendő. Sok jó hatást.

6063. D. Vauya. L. P. Annaira el vagyunk foglalva egyéb tárgyakkal, hogy a
kérdéses rajzok munkába vételére még nem kerülhetett rá a sor. A többi elintézzük.

6044. Szeged. Sz. L. A czikk megjött s legközelebb világot látand. Az előbbi is a
reperitiron volt már. A levél utolsó sorai felett ószintén esodálkoztunk és sajnálkoztunk
6045. Kis madár a kalitkában. Így kezdődik: „Wigan röpdesel“...!

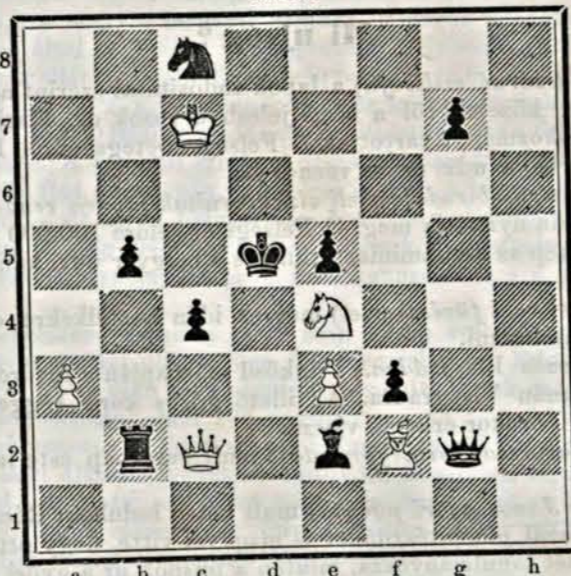
Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

6046. Békés. Sz. K. Köszönettel vettük, de azon sajnálkozással, hogy személyesen
nem vehettük, mikor pedig lehetett volna!
6047. Győr. x-y. Viszonyaink tiltják, hogy a levelet úgy és azon alakban, a mint
írva van, közzé tegyük.
6048. Dugovics Titus. Besoroztatott.
6049. Tokaj. B. L. Mint bizonyos hírt említhetjük, hogy a híres müncheni tájkép-
festész, Klette, e napokban fog Pesten keresztül a Hegyalljára utazni, hogy a kiadandó
„Hegyalljai Album“ -ba szükséges tájképeket a hely színén kizemelve. Mesteri kezétől
csak a legszebbet várhatják önök.

SAKKJÁTÉK.

127-ik számú feladvány. — Cseresnyés Istvántól (Pesten).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 122-ik számú feladvány megfejtése.

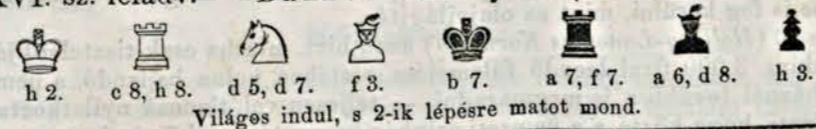
(Bankos Károlyól Kun-Szent-Miklóson.)

- Világos. Sötét.
1) Fa 3 - c 5 + d 6 - c 5 :
2) Bh 5 - d 5 + e 6 - d 5 :
3) Fg 2 - f 1 tetszés szerint
4) e 2 - e 3 +

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró
Messéna István. — Török-Szent-Miklóson: a kaszinó-egylet. — Jánosiban: Keszler István.
— B. Ujvároson: Kovács Lajos — Pesten: Cselkó György. — Parabutyban: Rothfeld
József. — Nagy-Kövöcsön: Nemesick Lőrincz. — Kővödg. Örsön: Gold Samu (a 121-et is).
— Nagy-Marján: Beóthy Maris. — Ó-Kanizsán: R.

Rövid értesítés. Parabuty: R. A lépések száma az önmatokra is kiterjed. Hatá-
ridő május 31-ike. Önnel utolsó kérdésére a legjobb akarat mellett sem adhatunk kielé-
gítő választ; annyit tudunk csak, hogy a német sakk-lapokban el és uralkodik.

XXVI. sz. feladv. — Bankos Károlytól (Kun-Szent-Miklóson).

Világos indul, s 2-ik lépésre matot mond.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naplár	Gör.-orosz naplár	Izrael. napl.	Nap-		Hold-	
				kelet	nyug	kelet	nyug.
	Junius	Május (6)	Siv.	6.	6.	6.	6.
1 Vasár.	E 6 Exaudi	E 6 Ex.	20 6 Exaud	3 Sivan	4 9 7 47	7 16 10 36	
2 Hétfő	Erasmus. Bl. Fejérke	21 Konstant.	4 Fejérke	4 8 7 48	8 21 11 3		
3 Kedd	Klotild. Korn. Kenelia	22 Basilikus	5 Hetiü	4 8 7 49	9 28 11 27		
4 Szer.	Quirin. Opt. Berta	23 Mihály p.	6 H. ü	4 7 7 49	10 35 11 49		
5 Csüt.	Vendel. Bon. Vendel	24 Simon	7 H. 2 u	4 6 7 50	11 45 * *		
6 Pént.	Norbert. P. Róbert	25 János fejé	8 Rób.	4 6 7 51	12 55 12 12		
7 Szomb.	Jézus sz. sz.	26 Carpus	9 40. S.	4 6 7 52	2 11 12 34		

TARTALOM.

Conte Domini Vinco (arckép). Kenessey Albert. — A három Körös. Szakál Lajos.
— A debreczeni kastély. (Folytatás). Jókai Mór. — Természettani katekismus. (Folyt.)
— Két fürdő a Fertő partján. Balf és Boz. (2 képpel). — A fakir Rozsnyay Mátyás —
Az emberek közt. — Elkészett régészeti levelek Ipolyi Arnoldhoz. (rajzokkal) III.
Rómer Floris. — Egyveleg. — Tarház: Rab István emlékére. Szabados. — Irodalom és
művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyetlek
— Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. —
Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felolós szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedében 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra
félre 3 ft. a Politikai Ujdonsagokkal együtt 5 ft. újpénzen. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.
(Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Trefort Ágoston.

Trefort Ágostont egyik életirója „legjelesebb nemzetgazdáink,
s legalaposabb készütségi publicistáink“ közé sorozza. Mi hozzá
teszszük: valódi státusférfit készütségi hazánkfiainak egyike.

Azon Zemplénmegyében, mely annyi jeleset adott már e
hazának, 1817 ben, Homonnán született, hol atya orvos volt. A
jogi tanulmányokat a pesti egyetemnél bevégezvén, már tizenkil-
encz éves korában szárnyra kelt, s beutazta Német-, Francia,
Angol, Orosz-, Svéd-, Dán- és Olaszországot; nem élkeresés és
gyönyörhahajzás, nem szórakozás vagy nagyuri divatból, hanem
egy magát nagyokra szánt ifju nemes lelkesedésével, komoly elha-
tározásával járt szét a nagy világban, hogy a látottak és tapasztal-
takból, édes hazájának gyümölcsözőndő ismereteket szerezzen. A
több és kevesebb jólét, a gazdagság és szegénység, egyik és másik
népnél, minden utazónak feltűnik, de az ő gondolkozó lelke e kü-
lönbség okainak fürkészésébe eresz-
kedett, s itt nyert hajlamot, itt
vetett alapot nemzetgazdasági
tanulmányaihoz. 1837-ben vissza-
térvén hazájába, tért keresett ma-
gának, mely szenvedélyének s
tanulási vágyának táplálékot, anya-
got nyujtsón, s ilyennek a m. kir.
udvari kamarát nézte ki, hol rövid
időn alkalmazást is nyert. Csak
máskél év mulva, — midőn látta,
hogy nem e hely az, a hol ő czél-
jához előkészülhet, a hol tapasza-
latait öregbitni és érvényesíteni
lehetne, — hagyta oda a fogalma-
zóságot, s időközben megszerzett
ügyvédi diplomáját is ad acta téve:
egész odaadással és szorgalommal
dólt a státus-oeconomianak, politi-
kának és történelemnek, ezentuli
studiuma egyedüli és legkedvesebb
tárgyainak.

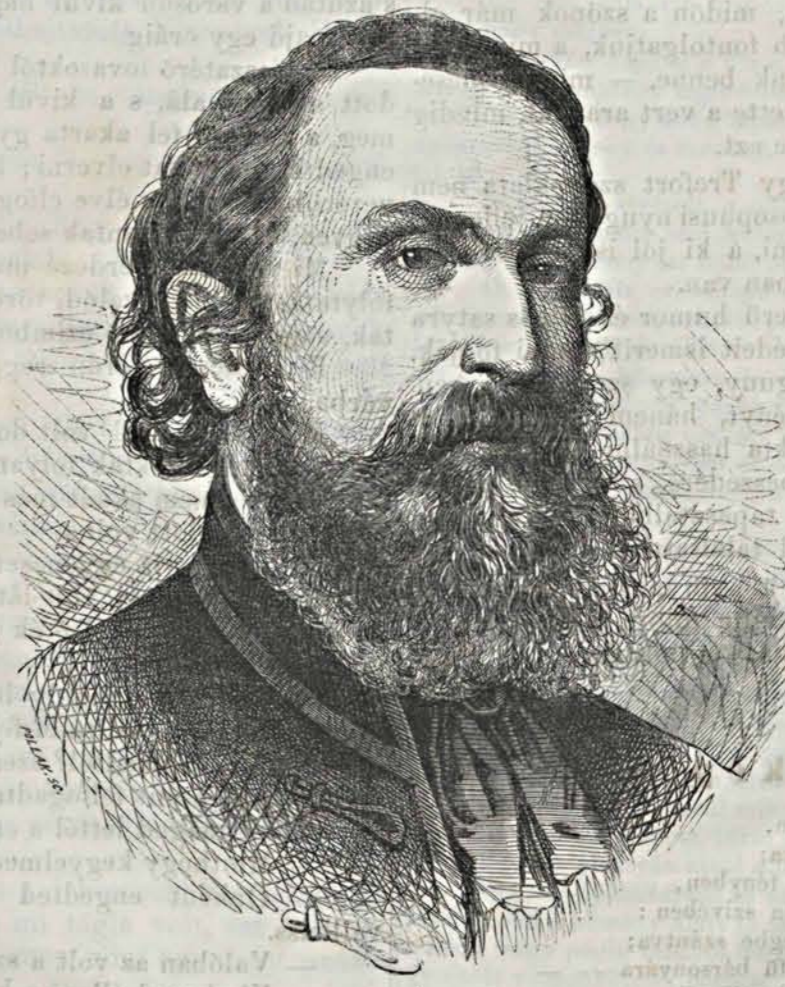
Huszonhárom éves korában,
1840-ban, már kilépett az írói pá-
lyára, nem szerelmi versekkel és
novellákkal, mint rendszeren a fiatal
ember tenni szokta, hanem legko-
molyabb tárggyal; a művészet
iránti közérzékét akarta ébreszteni
bennünk, a hazai művészetnek akart
jövendőt készíteni nálunk s indit-
ványozó — ő legelső — a műegyesít-

letet. — Ugyanez évben már egy oly társaságba lépett Trefort, —
báró Eötvös Józseffel és Szalay Lászlóval a „Budapesti Szemle“
kiadására szövetkezővén, — s ezekkel együtt a politikai és társad-
almi kérdések fejtegetése körül oly tiszta elmét, helyes felfogást,
életre való nézeteket és tudományos készütséget tanusított, hogy
jöllehet a folyóirat a közönség részvételtsége miatt megszűnt: a
tudós világ azzal fejezte ki elismerését Trefort iránt, hogy 1841-ben
akademiai taggá megválasztá. A 24 éves ifju, az államgazdászati
történetivel foglalt széklet a tudósok közt.

Szintén főntebbi barátjai társaságában működött közre a
„Themis“ czimű füzetekben, melyek jogtudományi értekezéseket
hoztak a nap kérdései felől. A legelső volt ez, mondja Csengery,
mely embereinket a haladási ügy európai solidaritására figyelmeztet-
tette, s intézkedéseinkben a jog magasabb szempontjaira utalt. Sik-
kere azonban kevés volt, mert több
erőre vala szükség, hogy a magyar
politika a hagyományos vágásból
kiemeltessék.

E közben a „Bankügyről“ is
jelent meg egy alapos tanulmányt
mutató röpirata, egy hogy neve
mindinkább ismertett és jó hangzá-
suvá lön a hazában, s 1843-ban
már az országgyűlési követek közt
látjuk őt, hol mint ilyen, kiváló
részt vett a kereskedelmi bizott-
mány munkálataiban.

1844-ben átvéven Szalay a
„Pesti Hírlap“ szerkesztését, Tre-
fort rendes munkatársává lett a
lapnak, s az maradt Csengery szer-
kesztése alatt is. Ő és társai a köz-
pontosításnak voltak barátai „nem
azon központosításnak, mely a mu-
nicipális jogokat ényelvén, minden
hatósági életet megszüntet, hanem
annak, mely törvényekkel jelöli ki
a kormány, a törvényhozás, a me-
gkék és községek hatáskörének
különbözős korlátait; s a törvényha-
tóságokat saját dolgaik intézésére
szoritván, az országos érdekek ve-
zetését magasabb körbe emeli.“ A
tan, melyet hirdettek, kezdethet
hogy sem volt népszerű, de hiszén,
ők nem is a népszerűségért, hanem

TREFORT ÁGOSTON.

+ 1862.

az eszmék tisztázására törekedtek, s a később bekövetkezett változások, csakugyan az ő általok sürgetett formákat vették fel. Az utolsó országgyűlés törvényeiben az ő rendszerök ültek diadalát, az ő elveik vétettek alapul; — s Trefort, mint ez elvek egyik bajnoka a 48-diki kormányban, a földmivelés-, ipar és kereskedelmi ügyek miniszteriumánál, a *státistikári* állomást foglalta el; a 48-iki országgyűlésen pedig *Pest város képviselője* volt.

A forradalom után békésmezei jóságára költözött, s egy ideig elvonulva élt családjának, gazdasági ügyeinek és tanulmányainak. De a kiben képességgel párosulva annyi tettvágy van, nem soká kárhoztathatja az magát tétlenségre. Trefort csakhamar megjelent a társadalmi téren, s élére állott a *Körös-Berettyó-szabályozás* egyik szakaszára alakult egyetnek, elnökévé választotta a *szarvasi gazdasági egyesület*, — később ő alakította a *megyei gazdasági egyesületet*, melynek, alakulása napjától, szintén *elnöke*; — egy szóval, annyi buzgóságot, annyi tevékenységet fejtett ki e vidék anyagi érdekeinek előmozdítása, népe jólétének emelése körül, hogy midőn az 1860-diki fordulat beállott, Békésmezei közönsége egyértelműen őt nézte ki, s egyhangulag őt választá meg *első alispánjává*; később pedig a gyomai választó kerületnek jutott azon szerencse, hogy őt *országgyűlési képviselője*ül megnyerte.

Az országgyűléseken és megyei életben Trefort Ágostont úgy is alkalmunk volt felismerni mint *szónokot*. Ő nem azon ember, a ki szeret beszélni. Akkor szól csak, ha szükség van rá, és csupán fontos tárgyak körül. S épen azért, rögtönözni nem igen szokott. Azzal tartja, mint *Fox*, hogy nagy dolgoknak kisszerű vitatása nem válhatik becületére a szónoknak; — azonban beszédei kidolgozásakor csak a tárgyhöz készül el, nem egyszersmind a beszédhez is, legalább a szónoklat művészi fogásait soha nem veszi igénybe. A virágos stílust, a nagy szavakat nem szereti, csak azt, a minék értelme van. Célja nem a tetszés, hanem az igazság keresése. Azért soha nem az érzelmekhez, de mindig az észhez beszél.

Ereje nem az oratori figurák, hanem a logika. Miből természetesen következik, hogy szónoklata nem elragadó. A ragyogó képek és költői virágok néha magán kívül ragadják a felvillanyozott tömeget; de Trefort ez ékességekhöz nem szokott folyamodni, ő a tudomány buvárharangjával száll alá a böseség mélyére, s onnan meríti okoskodása gyöngyeit, s azokkal szövi át, azokkal teszi értékesé eladását. Innen van aztán, hogy az ő szónoklatának hatása nem ott végződik, a hol a beszéd; sőt inkább akkor kezdünk tartalmán gondolkodni, midőn a szónok már elhallgatott; minél jobban, minél tovább fontolgatjuk, a mit mondott, annál több súlyt és becslet találunk benne, — mint a mesebeli ötvös, ki valahányszor mérlegébe tette a vert aranyat, mindig nehezebbnek és drágább értékűnek lelta azt.

Az eddigiekből önként folyik, hogy Trefort szónoklata nem szenvedélyes; az ő beszédeit azon philosophusi nyugalom jellemzi, mely csak annak szokott sajátja lenni, a ki jól ismeri az utat, melyen jár, s tárgyának teljes hatalmában van.

Annál örömebb használja a keserű humor és csipős satyra fegyvereit. A kik Sheridan és Pitt beszédeit ismerik, tudni fogják, mily éles és veszedelmes eszköz a guny, egy szónok kezében. Nemcsak lesújtja vele az ellenvéleményt, hanem egyszersmind nevetségessé is teszi. És e fegyvert szokta használni Trefort is. A kik visszaemlékeznek országgyűlési beszédére, s a békésmezei utolsó gyűlésen tett követjelentésére, tapasztalhatták, hogy szónoki tegzésben ilyenféle nyilak bőséggel találhatunk.

A magyar tudományos Akadémia ülésén mostanában tartott két emlékbeszéde Macaulay és Tocqueville fölött, példánya a hasonnemű szónoklatoknak, s egész tárháza a politikai „nagy igazságoknak.“

Tavaszi-kép.

Kipirult a felhő a keleti égen,
Kipirosította a kelő nap arca;
Kis pacsirta fürdik a hajnali fényben,
Tengernyi érzelme nem férvén szívében:
Dalra kél, dalolgat fenn a légtér szántva;
Majd hallgatva száll a zöld fű bársonyára —
Hangos pitypalattytát a fűz kezdi rája.

Csevegő kis patak fut a völgyön végig;
Csapodár szellőkkel enyelegve, játszva . . .
Örömben fényes sziporkákat szór a
Partjain merengő sok virágbimbóra,
Sietős útjában, hogy nincs semmi gátja;
Addig-addig siet, mig odaér végre
A messze elnyuló lápos kebelére.

Messze elnyuló láb nádas rejtekéből,
Légtérbe száll a vízi-szárnyasok serege;
Vijongva tartják a nagy lármás zsinatot,
Egymást űzve, tépve azon csatáznak ott,
Hogy kiki szállását mely zombékra vegye,
S hogy ágyuja legyen e madárcsatának:
Belevegőül hangja a hölömökikének.

Széles rónaságon terelik a ménest;
Egy-egy tüzes csikó ki-kiválik olykor,
S mintha szellő volna, száll, repül a rónán,
Mig földet talál, meg sem állna talán . . .
De imel fülénél pattog már az ostor —
A serény állatot még serényebb öre
Visszatereli az elhagyott mezőre.

Odafenn a légtérben — csak alighogy látszik —
Körbe-körbeszáll a hazatérő gólya;
Keresi az őszszel idehagyott létszékét,
Keresése közben oda-odátéved
Tekintete a lenn csillámló tóra —
Majd — a honnan őszszel messze utra tére —
Kelepelve száll le a ház tetejére.

Várady Gusztáv.

A debreczeni kastély.

Irta JÓKAI MÓR.

Második rész.

(Folyt.)

Keresztszegi Mihály azon hiszomben, hogy a mi tüzet maga meggyújtott, azt maga el is oltotta, tért vissza Szatmárba s folytatta a mesterségét.

Azt ugyan vette észre, hogy magyar legényei kimaradoztak a műhelyből, kikkel hajdan portyázásokra járt; hanem azt igen természetesen találta; fogadott helyettük németeket.

Egy éjjel azonban roppant hadi lármára ébred fel, a wallon lovasság nagy riadó trombitaszóval vágatott a város kapuján ki s azután a városon kívül nagy puskatüzelés támadt, mely eltartott majd egy óráig.

A visszatérő lovasoktól megtudá, hogy török csapat száguldott a város alá, s a kívül fekvő löporrony őrségét támadva meg, a tornyot fel akarta gyújtani. Makacs legények voltak, alig engedték magukat elverni; három ott maradt közülök holtan, a vezériket azonban élve elfogták. A wallonok közül is ott veszték négyen, és sokan kaptak sebet.

Mi volt ez? kérdezé magában Keresztszegi: az ő terveinek folytatása-e, vagy valódi török kaland? Igazi török-e, a kit elfogtak, vagy valaki az ő czimborái közül.

E kérdésre korán reggel megkapta a választ. Hivatták a várba.

Mikor törökkel volt dolguk a német uraknak, rendesen Keresztszegihez szoktak folyamodni, hogy legyen tolmácsuk; mert olyan ember nem akadt más a városban, a ki egyszerre törökül is, németül is tudott volna.

Keresztszegit egyenesen a kinzótterembe vezették, hol a fogoly már kellően el volt látva a vallatáshoz, spanyol csizmák lábaihoz erősítve s az első ék már térdei közé verve; ha önként ki nem vall mindent.

Keresztszegi a fogoly bégben — Vincentiusra ismert. Az pedig kedvetlenül fordítá el fejét, midőn őt meglátta.

— Mit cselekedtél? szerencsétlen! szólt az ifjuhoz törökül.
— Azt, a mit felfogadtam.
— Te magad lettél a csapat vezére?
— Minthogy kegyelmed letett róla.
— Önként engedted magadat elfogatni, hogy a törökre vallhass.
— Valóban az volt a szándékom.
— Ki akarod állani a kinzást?

— Isten és az én lelkem látja.
— És azután mártyrhalált halni?
— Ha szolgálhatok vele hazámnak.
— Tehát diktáld, hogy mit írjak vallomásodba?
— Irja azt: „En Hagza bég, ő felsége a szultán szpahijainak

agája, a nagyvezértől megbízó fermánt kaptam a római császár által elfoglalt vidékek szabad pusztítására, s a német katonaság öldöklésére, minden megölt katonáért száz-száz aranyat, minden tisztért ezer aranyat kapván jutalmul.“
— Jól van, fiam.

Keresztszegi aztán így fordítá ezt németre.
„En Hagza bég, a szultán különös kegyencze, a váradi basa unokaöccse, most jövén ide Afrikából, azt gondoltam, hogy most is háboru van s nem véltem a megrohanás által mást, mint hős tettet elkövetni, ha tévedtem, mentsen ki ifjuságom. Ezennel ajánlok minden levágott wallonért száz-száz aranyat, saját fejem váltóságért ezer aranyat.“

A vallomásnak e szabad fordítását nyújtá át Keresztszegi a kapitánynak.
A kapitány mosolygott rá, s azt mondá, hogy ez bolondos egy ficzkó.

— Nincs miért nagy dolgot csinálni belőle: szólt hozzá bizalmasan Keresztszegi. Ilyen betyárkodó szeleburdi elég van a bégek között; hozzászoktunk már az ilyeshez; a váltásdíjért, ha tetszik, elmegyek magam Váradra: nem is szükség a dolgot nagyon elhíresztelni; a négy wallont a kórházban elhaltak lajstromára lehet tetetni.

A kapitány nagyon bölcsnek találta a tanácsot, s mindjárt levetetá a spanyol csizmákat Vincze lábairól, s az ujjával kedélyesen megfenyegeté a fiut, mondván, hogy vigyázzon magára, nehogy még egyszer kezére kerüljön; most az egyszer a bátyja érdemeiért bocsánatot kap.

Vincze elbámult e szókra, mert értett németül; de azért még sem értte, hogy vallomása után hogy bocsáthatják szabadon.

Keresztszegi kezesül ajánlkozván a váltásdíjért, mint melyet régi ismerősétől, a váradi basától bizonynyal meg fog kapni, ráhagyatott, hogy hat lovas kísérete mellett saját szekeren vigye haza a fogoly béget. Hiszen a háza, raktára itt marad, az többet ér ezernégy száz aranynál; ha megszökik, mindezt dobraütik érte.

Már pedig csakugyan úgy történt, hogy Keresztszegi az uton meghálva a kíséretet leitata, s mikor az holt részeg volt mind, ill a berek, nádak, erek! szekeren elhajtatott Vinczével Debreczen felé.

Ott egyenesen Igyártó házához állt be; átadván magát és a meghozott fiut, e szavakkal:

— Ime itt van két levágatásra kész fő; tegyen velük kegyelmed, a mit akar.

Igyártó pedig azt tette e két fővel, hogy mind a kettőt jobbról-balról megcsokolá, és azt mondá nekik: „Édes fiaim.“

Vinczét másnap mindjárt elexpediálták Tübingába, akademiákra; hogy még csak nyoma se maradjon a corpus delictinek; Keresztszegi pedig újra megtelepült Debreczenben s többé nem csinált titkot a házasságából.

A szatmári kíséret azonban, reggel felé felocsudván a mámorból, miután sem Keresztszegit, sem a béget nem találta, azt gondolá, hogy azok előre mentek s levén náluk a kapitány levele a basához, jónak látták mégis utánuk menni.

Váradon a basa nagy fejcsoválással olvasá a levelet, melyben az volt, hogy mind a szpahijaira, mind az öccsére vigyázzon jobban, mert ime milyen könnyen megtörténhetik, hogy valami hevesebb vérű spanyol kapitány az ilyen tréfákért visszatöröláshoz folyamodnék, s abból mindgyárt készen volna a háboru.

— No majd vigyáznai fogok az öcsémre! csak menjetek haza, szólt, egy-egy arannyal megajándékozva a legényeket.

Még azon éjjel a basa felkerekedett kétszáz lovassal és ötszáz gyaloggal, s megszállta a kastély környékét. Három napig senki nek sem volt szabad ahhoz közelíteni.

Harmadnap hire hama sem volt a debreczeni kastélynak. A mi fából volt rajta, azt megégették, a mi téglá volt, azt behányták a mocsárba; nem maradt a helyén más, mint egy nagy, pusztaszerű.

Azzal megint, szó nélkül, a hogy jött, hazament a basa Váradra.

Ő sem beszélt senkinek arról, hogy mit talált a kastélyban; a debreczeniek sem kérdezték tőle, hova tette a kastélyukat.

Igy aludt el a harczi időszak Debreczen történetében, melyben a hazai miveltségnek e nagy missionariusza harczi vezérszerepre vállalkozott.

A sors mással bizta őt meg; más várakat, más seregeket adott kezére, hogy azokat védje, vezesse és győzzön.

A századok igazolták, hogy „ezen“ missiójának meg is felelt. Az utókor pedig elismeréssel tartozik azon bölcsneknek, kik másfél százados vérengző harczi alatt ész és szellem fegyvereivel tudtak védni, vívni, győzni!

Természettani katekismus.

(Folytatás.)

42) *Miért ég élénkben a tűz hideg fagyban, mint lágy időben?* Mert hidegben a megsűrűdött levegő több élelyt szolgáltat, s a nagyobb súlyú körlég gyorsan helyébe nyomul az égés körül lebegő s már élelyt vesztett légtömegnek. Lágy időben a körlég vízpárával telve, minélfogva nem csak megritkítva van, hanem csekélyebb súlya miatt lassabban is mozog.

43) *Miért sitereg a só tűzre hintve?* Mert u. n. jégedési vizet tartalmaz. A sitergés az által származik, hogy a melegben gőzzé változott víz a jég-csészecskéket megrepeszti és szétveti.

44) *Miért sitereg az izzó vas vízbe lökve?* Mert a víznek vele érintkező részeit a vas gőzzé változtatja. E gőzrések kiszabadulni törekedvén, útjukban cseppfolyós alaku vízrésekhez ütköznek s azokon hirtelen erőszakkal törnek keresztül. E dulakodás a vízben gyors hullámokat okoz, mi a sitergő hangot eredményezi.

45) *Miért nem gyul meg azon fa, mely előbb timsó-öldatban megáztatva volt?* Mert a timsó a fa könnytartalmát, melynek égése a lángot okozza, leköti, s ekkép annak egyesülését az élelynyel megakadályozza.

A Vas. Ujs. 1859-ben közlé, mint új találmányt, az épületfűtésnek timsó vízben való áztatását a tűzmentesítés végett. Ezen eljárás nem új. Már Porta is ugy említi azt idézett művében, mint Aristoteles által ismert eljárást. Egyébiránt a timsónál még foganatosabban alkalmazhatók a haméleg, vilsavas mészelég vagy a kőleleg (Kali, phosphorsaurer Kalk, Ammoniak.)

46) *Miért kap tűzvézében gyakran a szomszéd háza is lángot, jóllehet az égő házról sem szikra sem láng nem jutott odáig?* Mert a meleg a szomszéd ház éghető anyagaihoz oly nagy mennyiségben férkezik, hogy azokból könnyt fejlesz ki, mely gáz némi szénnel keveredve, a levegőben az égés tüzhelyéhez is eljut, ott lángra gyul, aztán a légen át kiindulási helyéig terjed, holott az éghető anyagokból tovább táplálkozik.

Ez eset adja elő magát nagyobb szerű égéseknél nyári forróságban, vagy nagy szélben.

47) *Miért oltja el a víz a tüzet?* Mert 1., elzárja a levegőt, az égőanyag körül mintegy légmentes takarót képezvén; 2., elragadja tőle a meleget, az által, hogy azt gőzzé változtatása végett maga nyeli el, s ekkép az égőszertől köneny és széneny, mely az élelynyel egyesüljön, nem fejlődhetik ki.

Nem tesz kivételt a villámütésből keletkezett tűz sem, mely a többi tüztől épen semmit sem különbözik. Nevetség hinni, hogy azt csak tejjel lehetne oltani, mely itt mind oltószert épen nem használható.

48) *Kevés víz csillapítja-e a tűz erejét?* Igenis, de csak addig, mig gőzzé nem változik, ezután pedig még növeli azt a forró gőz jelenlétével. Ide járul, némelyek állítása szerint, még az is, hogy csekély mennyiségű víz, erős tűzben könenyre és élelyre bomlik szét, melyek a szénnel egyesülve ismét gyülekező gázokat képeznek. Ezért meg nem bocsátható hiba, tűzvézénél az oltáshoz csekély mennyiségű vizet fordítani.

A kovácsok egyrészt ez okból locsolják vízzel a szenet; másrészt pedig azért, hogy ez által főleg a töredezett poros részek, szilárdabb tömegbe állnak.

49) *Hogyan legsikeresebb az oltás, vízi fecskendőkkel?* Úgy, hogy egy helyre gyorsan és bőségesen lövelljük belőlök a vizet; mert a víz csak egy olt, hogyha azt gőzzé nem tudja változtatni a tűz. Csekély mennyiségben, mint mondva volt, sokkal inkább árt, mint használ. Továbbá vaktában ne lövöldözzünk a tűz középebe, mert ott legnagyobb hőség lévén, a víz már keveset tehet, mig az alatt széleken tovább harapódzik a láng. Az oltást mindig alól kell kezdeni t. i. a széleken s haladni körben felfelé.

50) *Miért lehet a tüzet porrá tört kén (bűdöskő) segélyével könnyen megvenni?* Mert 1) a kén erős rokonsággal van a körlég élelyéhez, mely tehát inkább azzal egyesül mint az égőszert alkatrészeivel; 2) az élelynyel egyesült kén (kénelecs), sűrű, fehérés gáz alakjában mint fojtó pára veszi körül a tüzet, elzárván attól a levegő útját.

Kemény-gyuladással ez oltószertnek teljes előnye van a víz felett. Ez alkalommal a kemény alatt jó magasan elhelyezett izzó szénhalmzra hintik a ként, vagy pedig felülről lefelé szórják, vagy végre kénebe mártott s meggyújtott vázsonkókat bocsátanak a kemény nyilásába.

Zsír vagy olaj meggyuladással nem szabad vizet alkalmazni: mert 1) a hirtelen belezudítás alkalmával, az égő zsíradék edényéből messzire kicsap és a tüzet szerte terjeszti; 2) itt oly erős tüzzel van dolgunk, mely a vizet

hirtelen gőzzé tudja változtatni s maga hasznára fordítani. Legjobb légzárológ illő takarót (bunda, pokrócz, fedő, hamu stb.) alkalmazni; vagy, egy drótból szőtt fedőalaku rostélyt az üst mellett mindig készen tartani, s ezt, veszély előálltával, az üstre tenni.

(Folytatás következik.)

Képek a hazai népeletről.

XX. Somogyi kanász és családja.

A somogyi népviselet egyike a legfeltűnőbbeknek hazánkban s igen régi eredetre mutat. Első pillanatra úgy látszik, mintha nem is rendes viselet, hanem diszöltöny volna, különösen a férfi-szűr, mely oly rövid, hogy alig ér térdig s közönségesen oly bő, hogy nyaklóján félvállát is keresztül dughatja, a ki benne van — s e szerint az idő viszontagságai ellen sem a nyak, sem a lábszárak nincsenek védve.

Ezen szür gallérja igen hosszú s arányosan széles; az egész pedig vörös posztóval gazdagon be van szegve; közbeszurt fekete posztó cifrázataiban a félkör alak s hullám-vonal fordul elő leginkább.

A férfiak mellénye fekete posztóból áll, melynek egész hátán különféle cifrázások vannak kivarrrva fekete selyemmel; a nyakkendő fekete selyem, mely elől két nagy csokorban végződik; *ing* és *gatyá* bő; a *kalap* pörge s az által tűnik fel, hogy a teteje szélesebb a fejet körülvevő alsó részénél.

A somogyi kanászok többnyire kis baltát (baltika) viselnek kezökben, melylyel „czelt dobálnak“, azaz jó távolságból az élőfának bizonyos pontjába teljes biztossággal bevágják.

Az asszonyok ruhái többnyire sötétek; kötényök igen bő s fekete-színű; felső testüket nagy fehér kendő fedi, melyet széles fodor környez; fejükön hosszukás, háromszög alakú kis konty van, mely rózsaszínű szövettel van behuzva és erre átlátszó csipke feszítve. Ezen kontyot kikerülve, a fejet fekete selyemkendővel bekötik, melynek végei a homlok felett két nagy csokrot képeznek.

Az észak-amerikai háborúból.

„Terry“ gőzös a posványokban s öserdőben.

A Mississippifolyam, Kentucky és Tennessee határán, épen a 10. sz. sziget átellenében, erős kanyarulatot tesz visszafelé Missouriiba egész Uj-Madridig, s aztán visszafordulva, az első kanyarulat

Képek a hazai népeletről: XX. Somogyi kanász és családja. Ujházy F. vázlata után Jankó J.

irányában folytatja ismét útját dél felé. E szerint a folyam e tájon egy megfordított S betűt képez, mindkét ívével egy-egy félszigetet képezvén.

Ezeket szükségesnek láttuk előre bocsátani a mondandók könnyebb megértése végett.

Midőn Pope, unionista tábornok, Uj-Madrid előtt megjelent, s azt szárazról kilencz napig löveté és Point Pleasant is, mely a folyam mellett 12 angol mérfölddel alább fekszik, megszállta: Uj-Madrid helyőrsége sietve a 10. sz. szigetre vonult vissza, hol magát biztosságban hitte.

Az őrséget oda követni, Popenak lehetlen volt, mert csapatai át- szállítására hajókkal nem bírt, s a Columbusból le- jött ágyunaszádok nem juthattak el hozzá, mint- hogy épen utjokban esett a 10. sz. sziget az ő ágyu- itegeivel.

E szorult helyzetet látva Bissel ezredes, azonnal elhatározta, a felső félszigeten át nyitni utat, melyen a szállító hajók Pope tábornokhoz lennének jutandók. 900 főnyi mérnök ezredével tüstént munkához látott tehát, s erélye és ügye- sége által sikerült a ter- vet két hét alatt végre- hajtani.

A Mississippiből ugyanis, mintegy 4 mér- földnyire a 10. sz. szige- ten fölül, egy kis szakadé- k nyomult be a fél- szigetbe, hol mintegy 6 mérföldnyi futás után egy tóba ömlött, mely e- előtt 40 évvel földrengés következtében támadt.

Innen a Chipousa Bayoura lehetett jutni, mely nem messze Uj- Madridtól a Mississippibe szakadt.

Ez volt azon út, mely gőzösök számára hajózhatóvá volt teendő. E célra mindenekelőtt az említett szakadékot $\frac{3}{4}$ mérföld hosszúságban szélesíteni kellett, aztán pedig, midőn az a sűrű öserdőt elérte, a víz se- kélységén kívül a buja növényzet is igen sok ne- hézséget okozott, mely néhol egészen elzárta az utat a gőzös előtt.

Csak lépésről lépés- re, a minden pillanatban fölmerülő nehézségek leküzdése után haladhatott tovább s tör- hetett magának utat a „Terry“ gőzös (e jelenetet ábrázolja mai képünk), míg végre 14 napi óriási munka után a cél el volt érve.

A 10. sz. sziget szerencsésen bevételt, mi az észak-amerikai eddigi vívmányai közt egyike a legjelentékenyebbeknek.

A derék ezredes, ki vállalatát oly szerencsésen létesíté, azal tisztelték meg, hogy az általa tört utat nevével „Bissel-utnak“ nevezték el.

A struczmadár.

A strucz a gázlók osztályába tartozik, s névleg azok közé, melyek szárnyaik rövidege miatt inkább futnak, mint repülnek, s külalakjuknál ritkán jelen meg. Hol azonban nem található, képviselve van helyettesei által, legkivált az Indtenger körül helyettese a *kasuár*, Ausztráliában az *emu*, nyugati részeken a *rhea*. Még Európában is van képviselője, s ez a *tuzok*, ez azonban már sok tekintetben ellüt tőle.

Az észak-amerikai háborúból: „Terry“ gőzös a posványokban s öserdőben.

fogvást a tyuknemhez sokban hasonlítanak. Csőre kissé nyomott, hegye tompa s nem igen hosszú, nyelve is rövid és félhold alakú, szeme nagy, szemhéja szőrös, nyaka feje majdnem csupasz.

A strucz általában Afrika és Arabia síkjait lakja, ma már a déli részeken meknél fénylő barna fekete, míg a nőstények tollazata őszbarna, fehér sze-

A jól kinőtt strucz magassága megüti a 7—8 lábat, sulya arányban van nagyságával, rendszeren nyom 1 mázsát; Anderson két annyira is teszi. Feje, nyakának felső része és lábszára csupasz, testének egyéb része a hi-

gölyvel, azonban röptolla és farka mindkét nemnek gyönyörű fehér. A lábujjak száma e fajnál csak kettőre olvad, s ezek közt is csak a vezérújon látszik valamely patasteri karmó, a másik teljesen védtelen.

A struccz lába igen erős, izmos és oly keményen pikkelyezett, hogy mindennemű csokron, bokron, tövisen, a legszúrósabb rózsabokrokron is sértetlenül ugros keresztül; egyébiránt csak az minden fegyvere és élete támasza; ily hatalmas lábak semminemű madárnál sem találhatók, annak minden legyintése halálosapás; sakál, vadkutya nagyon gyakran ólálkodik fészke körül, de ha ellenségeit legálább egyszer megrughatja, nem ártnak azok többé senkinek. Erejénél még feltűnőbb lábai gyorsasága; a legközönségesebb lépés majdnem 2 rőffel ér föl, e magában feltűnőnek látszó állítás azonban alig valami azon sebességhez, melyet a fölvert vagy üldözött állat futásában tanusít, midőn t. i. szárnyait vitorlaszerűen kiterjeszti és erődus bonczait jobbra balra iszonyu kitartással hánja. Mindig gyorsabb, mindig ragadozó mozgása; végül talpai már alig látszanak a földet érinteni, ha menekül, ugrásnak feszített lábaival 10—14 láb távolra is ugrik, egy angol mér-földet minden perczen meg-ész; hozzá oly kitartó, miszerint vele a legjobb arab paripa sem képes sokáig futni.

Eledele fű, gabna, árpa, azonban sem szaglása sem ízlelése nem levén, oly tárgyakat is fölfal, miket nem képes megemészteni, minő a parázs, kő, szög stb. Tápkérésében egyez a tyukkal, szed magot, s lecsipkedi a növények csirait, bimbait; azonban ha elgondoljuk amaz iszonyu homoktenger-eket, melyeket bekalandoz, de hol semmit nem lel, épen nem csodáljuk, ha kérő gomra betöltésére a fénylőt különösen szereti, innét az arab a jól táplált és szelid struccz körül sem igen mer pénzt olvasni. Egy utazó azt regéli, hogy lovának elhullott patkóját is elnyelte, a csillámlo gombokat, ragyogó ékszereket észrevétlenül lopja le. Mennyire képes túrni a szomjat, arról keveset szólhatunk; vizenyős helyeken rendszeren minden délben megjelen, s ekkor nagyon vigyázta-

lan: mohón iszik, felejt mindent, s egyes vadászok hamar elejtik, mások állítása szerint száraz téreken sokáig túri a szomjat. Arabok észrevétele nyomán 5 nap is képes viz nélkül ellenni, de ugyanazok azt is mondják, hogy mihelyt az esőzés előjátéka, a dörgés, villámlás, zivatar előtör, azonnal az erőteljes felhők felé siet. Innen a közmondás: *Olyan mint a strucz, akkor közelit, ha villámot lát.*

Minden hímnek több nősténye van, tojik 12—16-ig s mindanyait egy fészkebe rakja, mely nem egyéb mint gömbölyű homokúr, melyet lábaival váj. Ekkor szomorú panaszhangokat hallat, vajú lábaival port ver, s ez által árulja el magát; költési gondjuk közös. Hazug amaz állítás, hogy nap hevének engedi át tojása költését. Rendszeren maga üli, s ha tán kurta időre a fészket árván hagyja is, az csak addig történik, míg eleddel keres. Az sem igaz, hogy csemetét iránt gondatlan, sőt ép az ellenkezőt állíthatjuk: cselet, erőt, mindent fölhasznál, csak hogy kisdeteit megvédjé. Ha fészken ülve embert lát, lebukik, hogy figyelmét kikerülje; ha kisdedeivel üldöztetik: a him megtámadja az ellenséget vagy tévtutakra csalogatja, a nőstény menekül fajadekával együtt. Ez tény, és elég ok arra, hogy az eddigi mesés hitelt háttérbe szorítsuk. — Tojásait 38 napig üli; de valamint nem rak minden tojást fészkebe, nem is kel az mind ki. Néhányat a fészkek körül helyez el, ezek első táplálékul szolgálnak a kisdedeknek; ime ismét az anyai gondosság és szeretet. A kicsinyek csak 2 hónap múlván fejlődnek, s addig majdnem tüksők bórhrtyáival fődvék, ez barna földszintű levén, a kutató szemnek könnyen kijátszhatják, de kell is, mert különben izletes husok levén, hamar elpusztulnának. A strucczpecsenyét az arab is szereti, de a római is megette, névleg *Firmus* császár egy ültében is megevett egy strucczot; veleje pedig különösen keresett éték vala, *Heliogabal* a velő miatt csak egy lakomára 600 strucczot öletett le, *Probus* pedig 1000 struccz életének járt egyszerre végére, s miért? az étvágyért.

Még többre becsültetik tojása; ez akkora, mint egy kokusdió, nyom 3 fontot, s fölér 24. tyúktojással, ez azonban amannál izletesebb, amaz pedig táplálóból; külhője ragyogó fehér mint elefantcsont és kőkemény, bambus vagy finom hálóból kivonva edényül használtatik. A struccznak legkeresettebb része azonban a toll, névleg hófóhér vagy ragyogó fekete röptollai: minél vékonyabb, minél hosszabb és hajlékonyabb, annál drágább; a bensülöttek napernyőket készítenek belőle; nincs nevétségesebb, mond Harris, mint az ottani vadember, kinek égett fekete bőre a rhinoceroséhoz hasonlít — s csizmák fénybőrrel bizon vetélkedhetnek, ily napernyővel sőtálni látni: minden szelhum és napugr ellen gondosan védi magát, s szinte nyugotabb, ha magát a nap heve ellen ily ernyővel védelmet.

A strucz társas állat, 6—16 szokott együtt barangolni, eső után azonban a tavak körül százkint sereglenek össze, s mi ismét nevezetes, semmi madárnál nem társasul, kisérfő azonban mindig vannak, minők a quagga, gnu s egyebek, néha kecskék is környezik.

Régiinek állítása szerint a madarak és emlősök közt strucz a válpont, ezt már Aristoteles és Diodorus is hívé; minden állatok közt azonban leginkább a tevéhez hasonlít, innét elneveztetése is *struthio camelus*. Mindkettőnek dagadt bőrkéreg van mellén, melyre támaszkodni szoktak, mindkettő

egyformán telepedik le, lába, gomra mindkettőnek sokban megegyez, pusztá lakója mindegyik, s a szomjat is egyaránt túrik, gyorsaság és kitarásban is nagyon megegyeznek, a hosszú nyak és kicsi fej tekintetében is mindkettőn látszik az aránytalanság, miért is a régiek azt hívék, hogy a strucz a tevé és egy ismeretlen madár fajadeka.

Egyes vadászok ivóhelyeik és fészkeik körül szokták fölkeresni. Ha ily les nem sikerül, elejtése több napi fűrésztő vadászatba kerül. Ha csak véletlen meg nem lepetik, az üldöztetést okosan szokta kikerülni; éles látásával, miben a legnagyobb ragadozó madarakkal vetekedik, ellen-ségeit hamar fölisméri, s ha egyszer szabadba menekül, nehéz elejteni. Nyaka 3 láb hosszú levén, igen messze lát; de ha igaz, mit a régiek hittek, a mai beduinok pedig most is regélnék, hogy t. i. süket, akkor a nesz nem igen háborgatja; egyébiránt ezen állítás is valótlán lehet, mert füle épen nincs elrejtve, egyéb sajátágaiban pedig a tyukfajjal egyezvén meg, igen lihető, hogy jól hall ó is, mint ezek. Az ellene tartatni szokott vadászatok szintén arról kezeskednek. Aztán ezen madarakat meg szokták szelidíteni, s használgák lovaglásra: ki hínné tehát, hogy e célra hallás nélkül alkalmaztathassék. — Délafrikában igen nevezetes vadászatok tartatnak ellenük, a vadászat lovagias játéknak, a vad elejtése a vadás diadalnak tartatik.

A vadászat nyárközepén tartatik, midőn arab szolásmód szerint az ember árnyéka nem nagyobb, mint lába nyoma. A vadászatot, mely rendszeren eltart egy hétig, több heti előkészületek előzik meg. Amaz iszonyu hő napokon, melyeken még a természet is szunyadni látszik, a madár szájtávtá és szárnykiterjesztve elbágyadtan szokott lézengni, a lég is mozdulatlan vagy legfőlebb tűzben látszatik uszni; a rekkenő hőség a vadászat ideje. Bő és igen könnyű ruházatban minden fegyver nélkül egy hosszú bot-tal ül a strucz vadász lovára, mely, hogy minden tehetőt ment legyen, csak vászonnal vonatik be, még nyereg sem alkalmaztatván hátára, éteit italt tevék hurcolnak utána, csak víz és szivacs van vele, melylyel óránként lova ajkát nedvesítgeti.

Tudván a madár tartózkodási helyét, 5—6 vadász egyegy mérföldre helyezkedik el egymástól. Ki a madarakat fölveri, a kitűzött távolig üzi, s ott a másik veszi át, ettől a harmadik s így tovább. A madár majd kör majd egyenes vonalban menekül a mondott módon. — (Lásd a képen az üldözöbe vett strucczot kisdedeivel együtt.)

Az üldözés addig folytatattatik, míg nem a madár összerogy látszik; ekkor kopasz fejére egy csapás kell, s a nőstény hangtalan, a him rövid panaszhang után összerogy; azonban a győzelem nem mindig ily könnyű.

A strucz több esetben védni szokta magát, ha pedig, mint a képen látjuk, sarjadékával együtt üldöztetik, még véglehelletében is támad, lábával tipeg, vadalózik, szárnyával csapkod; s ha nincs közel üldözője, a földet veri, tapossa. Az iszonyu állat e végkiüzdelemben perányinak látszik, zaja, tekintete általában egész kihalakja mégis oly sajátos, hogy több esetben a leggyakorlabb lovakat is elvadítja. Ekkor ha üldözőjéhez fér, egy csapásra megsemmisíti, a lovat pedig annyira megszilajítja, hogy többé hasonló vadászatra nem igen lehet képesíteni. A rómaiak és görögök e vadász-módot nem ismerték, ők strucczot strucczal fogtak, t. i. a vadász állstruccznak öltözött, s vagy elejté vagy csapdába szorította.

Mint mondánk, a strucz szelidíthető állat, azonban minél vénebb és szelidebb, annál renyhébb, annál több. A régiek azt hitték, hogy ez az ő valódi jelleme; a mai vadászatok egészen ellenkezőt tanúsítanak, gyors, fűre, ügyes és sok tekintetben okos; ki a szabad strucczot a szelidítéssel egybe-hasonlítja, alig talál a kettő között hasonlatosságot.

Ma leginkább tollaiért üldöztetik, melyek pipere, fejdisz, ernyő stb. efféle tárgyakra alkalmaztatnak. Husa, zsirja az araboknál kedves táplálék, ugyanazok még bőrét is haszonra fordítják, t. i. kicszerelik, s majd ruha majd más tárgyakra fordítatik. Hangja a rekedt rikácsoló gyermekekhez hasonlítatik, bőrét már a görögök s rómaiak is használták paizsokra, miután oly kemény, hogy nyil is alig tör keresztül rajta.

Sárvári Eöry Andor.

Történelmi kalaszatok.

Ita Lehoczy Tivadar.

(Folytatás.)

VIII.

A muzsaji rejtélyes üreg.

Ha az utas *Beregszászból* kelet felé indul, utja lánghullámu bort termő hegység tövében, gyönyörű ligeteken keresztül viszi őt a *Borsova* vize mellé. E folyó innenső terén fekszik *Nagy-Muzsaj* nevű bájos fekvésű helység, mely jó borain kívül arról nevezetes, hogy a rómaihoz hasonló timsót készíti. Nem messze e faluhoz, szilvás kertek közt egy góthalaku templom mohos romjai tűnnek fel, melyek egyedüli emlékei annak, hogy a XVII. század közepéig e helyt még népes falu létezett, melynek alapkövein most a szántó koprtaja ekéjé. Igen, e helyen feküdt egykor *Kis-Muzsaj*, melyet *Lubomirsky* (a lengyeleknek elzalogosított Szepeesség kormányzója) prédációs toszusomjas csapatai 1656. év nyarán dultak fel, azért, mert e körös birtokosa *II. Rákóczy György* Lengyelországra vágyván, Gusztáv Károly, svéd királylyal szövetségelt s Krakó felé vezeté 25 ezernyi (az uton tönkre jutott) seregét.

Az itteni nép ajkain él szóhagyomány utján e szomorú katastropha; az apa elmondja fiának történetét a muzsaji romoknak, mik egyedüli megmaradt emlékei e kornak. Annál érdekesebb volt tehát, midőn 1829. év tavaszán a véletlen még egy más jelét is e barbár dúlásnak hozá napfényre. Az eset következő: A mondott évben egy muzsaji vadász rókát üldözvén, az előle a muzsaji bozótos hegy lejtőjén egy lyukba menekült s midőn a fáradhatlan vadász azt onnan is kiüzni akará, nem kis meglepetésére egy a bemenetelnél befalazott, sziklába vájt terjedelmes üregre akadt, hová több előhívott ember társaságában leszállván, 206 évig rejtélyben nyugott szomorú jelenetnek lón véletlen felfedezője. Mindjárt az üreg szájánál fekkü egy magas, erős férfi csontváza, jobbjában hatalmas kardot tartván; ruházatának kevés nyoma látszáték már, csupán vastag, vörös bagariából készült, magas száru csizmája maradt épségben. Az üreg tágas belsejében több helyen számo-emberi csontváz tünt fel, részint fekvő, dült és ülő helyzetben; feltűnt a többi közt egy kővön ülő nő teleme, melyet egy mellette térdelő férfi (valószínűleg, szerető férje) mindkét kezével átkulesolva tartá, míg a nő karjai közt egy gyermek feküdt. Az üreg kőpárkányán, mely feké- és ülőhelyül szolgálhatott, több levett öltöny hevert, néhány sorba állított nehéz bagaria-csizma és nagy kő és cserépkorások. Az üreg sziklafalai, főleg a bemenetelnél, füsttől barnultaknak látszóttak, míg itt-ott a földön félig elégett kénködarabok heverték. E körülmények az következtetésre nyújtott alkalmat, mintha a vész elől ez üregbe menekült lakosokat, kik valószínűleg bevándorolt szászok s Kis-Muzsaj akkori lakosai lehettek, a nyomukra akadt üldözők füst és kőgöggel megfuzasztották volna; mindenesetre szomorú áldozatavá lettek ők a nemtelen boszúállásnak, mely a védteleneket idegen bűn miatt elérte...

Egy utazásom alkalmával magam is meglátogattam ez érdekes helyet... A rejtélyes üreg látására önkéntlen nehéz sóhaj emelkedék fel keblemből; sokáig állék benne szótlanul merengve, s tűnődve gondolkodtam: mikor érkezendik meg azon boldog idő, midő a örökbe leend az emberek között; hiszen mint századok előtt, most is egymást fálják fel a vallászat szerint Isten képre teremtett — emberek, kik azért ruháztattak fel észszel és szabad akaratral, hogy meg tudják különböztetni a jót a rossz-tól, az erényt a — bűntől. Valóban igaznak látom azt, mit már a régi latin bölcsök is mondanak: *Lupus est homo homini — non homo!*... Szomorú, de igaz!

IX.

A nagyszöllősi Kankóvár.

A kis terjedelmű, de a természet minden adományaival bőven ellátott, a Tisza szöke árjától kettéhasított *Ugocsa* megyének fővárosa, *Nagyszöllős*, mely arról nevezetes, hogy szép fekvése, jó buzája s még jobb bora van. Főbirtokosa a régi *Perényi* család, melynek ősei hajdan a város keleti oldalán emelkedő Fekete nevű hegy tövéből kicsusorodó sziklás dombon épített *Kankó* nevű várban székeltek, míg utóda a nagyobb kényelmet nyújtó, földszínen épített kastélyba szálltak le, hol jelenben is laknak.

Kankóvárnak még jelenleg is fennálló magas bástyái s kör- és lakfalai azt gyaníttatják, hogy e hely hajdan nem megvetendő erősség lehetett; közelében a Ferencz-rendű szerzeteseknek egykor kolostoruk volt, melyet a váról csak egy árok választott el s mely állítólag a reformatio zavarteljes idejében pusztítottván el, a várral hasonló sorsban részesült, az-az — romokba döntetett.

Itt általános az a vélemény e várról, hogy benne egy pince rejlik, mely tömörked rejtett kincset tartalmaz. A szöllősi ferencz-rendű szerzetesek mutatnak is egy rozsdás kulcsot, melyet nem rég a várfalak közti szőlőkbe találtak s mely állításuk szerint a rejtélyes kincses pince kulcsa lenne; de azt prózai szemeim is egy közönséges, ott tán elvezettet borház kulcsánál egyébnek nem tarthatom, mert alakja a régibb kor czifra kulcsaihoz teljességgel nem, de a mostaniakhoz egészben hasonlít. Általános továbbá a vélemény az iránt, hogy ez elpusztult zárdá rejtett s eddig eredménytelen-

*) Lásd a Vasárnapi Uj-ág folyó évi 10. és előbbi számait.

nül keresett kutjában *Szent Kapisztrán János teste* ezüst koporsóban foglaltatnék, melyet oda a török és kuruczvilágban a dulók elől rejtettek volna el.

Arról, hogy Kapisztrán teste valaha Szöllőse hozott volt, történelmi biztos adataink teljességgel nincsenek, s én hajlandó vagyok hinni, hogy e balhiedelem tévedésen alapszik, összezavarván sokan a *Szeremi Ujlakot*, hol Kapisztrán 1456-ban elhunyt s ott levő *klasztromában* eltemettetett, a Szöllős közelében fekvő *Tisza-Ujlakkal*, melynek legközelebb eső Ferecz-rendű zárdája a nagyszöllős, mely most benn a városban van, egykor pedig a Kankóvár dombján állá.

Boofin Antal, ki Mátyás király korában szerkesztette Magyarország ismeretes történetét s így Kapisztrán haláláról s eltemetése helyéről is biztos tudomása lehetett, s utána Heltai Gáspár, ki 1574. évben adta ki Magyar kronikáját, Kapisztrán haláláról a 452. lapon világosan ezt jegyzi meg: „Nem sok idővel annak utánna (t. i. Hunyadi halála után) megbetegüle Kapisztrán János is, és nem sok nap múlva meg-hala. Meg-hala pedig *Ujlakba Szeremésgébe*: és eltemeték őtet a Szent ferentzbe, a Tseri Barátoknál kalastromaba.“

Valószínűleg ennek alapján keresik napjainkban is a buzgó hívők Kapisztrán testét Kankóvárban, ép úgy, mint keresték azt már néhány századdal ennek előtte is.

(Folytatás.)

Levelek a londoni kiállításról.

XI.

London, május 24-én.

A világkiállítás minőség és mennyiség tekintetében oly művészekkel fog birni ez időnyben, a milyennel még eddig a világnak egy városa sem dicsekedhetett. *Schumann Klárdt* és *Szarvady-Clausz Vilámát* (Szarvady házánkfiának bájos nejét) említem első sorban, mire — nem csak művésznők, de hölgyek is levén — levelező és magyar létemre (ez utóbbi az udvariasság fogalmát is zárva magába) elmaradhatlanul érzem kötelezve magamat. Ezen kívül még oly koryphéusokat is fognak hallani, kik meglegedve a babér-párnának heverni, lelkük és becsvágyuk új lendülete folytán ismét a sorompóba lépének. Sőt még *Lisztet* is emlegetik, hogy olypmusi magasságról leszállana a népszerűsenk porondjára, hol jobb földje van a dicőségnek, mint a zeneszerző korlátolt tére. Meglehet azonban, hogy mese, mint az, mit az öreg „*Times*“ akaszt a publicum nyakába, hogy t. i. küldtek be Bécsből oly beszélőgépet, mely a világ valamennyi idiomiában előforduló hangárnyalatokat „kivágja,“ mint a nagy-kőüsti regens chori mondaná, sőt még azt is, mi a világon legnehezebb, az angol „*th-t*“. Ez teszi be az ajtót! Ezt nem hiszem, mert ezt a szerencsétlen „*th-t*“ az angolok közül is csak minden 5-ik „vághatja ki,“ ugy a mint kell.

Thalberg azonban minden bizonynyal eljő, hogy egy hangverseny-cyclust adjon és *Heller Stephen*, pesti fi, mint tudva van, a Párisban élő zeneszerzők legszeretettelőbbja, szintén fog zongorázni. Szerzeményeit úgy látszik még kevésbbé ismerik nálunk, mint ő honi zenénket és ennek terményeit. Pedig mindkettő érdemes volna rá, hogy jól ismerjék s kimaradhatlanul megszeressék egymást. *Heller* megmutatta azt, hogy az ember még mindig kitűnő művész maradhat, ha nem tartozik is a gyakorlók közé s hogy mint szerző csak nyerhet e tulajdonság által. St. Jamesban adta próbáit ritkaságú játéknak. Ez a szegény Magyarország csak ugy hajtja a dicsőség virágait s többnyire másutt szagolják illatát, nekünk csak néha napján jut a szerencse, mely szerencsét sok esetben biztosítottunk volna számunkra, ha — eleinte megismernők a köszörsületlen gyémántot s aztán mire ez fényesnek kiköszörülve besugározza a világot, verseket nem írának hozzájuk és kardokkal nem tisztelnők meg. *Heller* mellett említésre méltó a népszerű angol *Hallé*, míg *Pauer* sokkalta inkább el van foglalva zene-jurysége által, sem mint ideje kerülne és kedve szottyanhatna még klavézoni is, mikor nem tudom, hány száz zongora, bőgő, klarinét, orgona, hegedű, zsegbong, zug, morog, visit, bőmből, vonit fejében. — Nem feledkezhetem meg *Derffel*, *Blumauer* és *iff*. *Rubinstein* másodrangu istenekről sem. Venio nunc ad fortissimum virum! *Joachimot* értem, kiről a lapok s a közvélemény azt tartja, hogy az ő játékánál megszűnt minden kritika s csak a határtalan csodálat, az örökszép és igaz lép fenséges jogaiba. — Csak a sziv hangos dobbanásai, az elszorult lélekzet, a nedves szem s a percnyvi némaság után világdöntő tapsvihar és éljen-orkán azon nyelv, melylyel dicsőítik, azon virágok, miket lábához szórnak. Ez is magyar, azaz Pesten született és ha ott van, atillában is jár. Különbön ő sem Londoné, sem mienk, sem Hannoveré, a hol tartózkodik, hanem az egész világé. A mi aztán ebből a proportióból nekünk marad meg, vajmi kevés.

Hosszas szünet után *Lind Jenny* ismét előtérbe lépéud voltaképp egy izben énekel is már Hündel „*Messiasában*“ Hajdn „*Teremtésében*“ hasonlóképp énekelni, s mindannyiszor díj nélkül, jótékony célra, mert pénze annyi van, hogy a szerkesztő és én vígan élhetnénk belőle holtig. Egy zárt-jegy egy guineaba kerül s az óriási *Exeter-Hall* mégis szufolva volt. Enékről mit mondjak? Az még most is szép, tán szebb mint valaha. Hihetlen, de ugy van. S ha nála alkonnyatról, estéről van szó, ugy csak esti csillagnak szabad őt mondanunk, mely — mint tudva — ép oly szépen ragyog mint a fiatal, hajnali csillag. Van annak a nagy Uristennek sokszor igen jó kedve s aztán ilyenkor teremti a Napoleonokat, Shakespareket, Bethovoneket a fonyáthatlan szépségű *Marion de Lormokat*, *Joachimokat* és *Lind Jennyket*.

Meyerbeer, kit nagyon ünnepeltek itt, Londont néhány nap előtt elhagyta már, miután féligmeddig szavát adá, hogy a birminghemi virágkiállítás megnyitására szintén ír valami cantátét.

XII.

London, május 25-én.

Tegnap ismét sürün látogaták a kiállítást, vagy 20,000 ember volt ott; persze hogy nem soknak látszott abban a Mahomet-épületben. A shilling-csomagok jó keletnek örvendenek gyárok tulajdonosai, a n. bank, magán és köztársulatok igazán nyalászsámra veszik a jegyeket s a munkások, alsó hivatalnokok stb. kézzel szedik. — Nehány nap előtt az osztrák követ gr. Apponyi nagyszerű rout volt, minek magyar neve soiré. Chandos-house-i palotájában néhány vendégsereg töltte el a ragyogó termeket, kik között több kiváló s néhany főrangú magyar. Midőn ő exéja a szép Sutherland hercegnőnél volt estélyen, nem csekély meglepetésére — kellemes volt-e ez rá nézve? nem tudom — a bájos hölgy úgy elszavalta vendégeinek a „Szózatot“ a mint azt szebben, melegebben nem is lehet. Ha angol nem volna, megérdemelné ez a hercegi asszony, ez a fölséges menyecske, hogy magyar legyen. A melléje magyar czimert mutat s mint tán tudni fogja ön, Rónai Jácinttól magyarul is megtanult s nyelvünket folyékonyabban, szívesebben beszéli, mint sok magyarszületésű delő.

A magyar-osztrák osztály már teljesen kifejtett hüvelyéből s be kell vallani — valamennyi angol és külszági lap szintén úgy vélekedik — egyike a legszebbeknek s legeredetiobbeknek. A magyar osztályban köztetségi tárgyai a jelmez fényképek; az a jász-fényszaru, szép szál magyar ember, meg az a dorozsmai tüzről pattant menyecske stb. mód nélkül érdeklik az idegent.

Mig egész tüzetességgel szólhatnék a hazai osztályról, csak azon megjegyzést: hogy kár volt avval a rikitó paprika-koszorúval kihívólag kerekezni be Magyarországot, mely, ha paprikás is sokban, de nem áll paprikából s nem ez által szerzett magának elismerést a gazdaság vagy ipar terén. A borok föliratát elolvastam, de a mi az üvegekben van, még azt nem olvastam el. Fölteszem, mulattatóbb, derítőbb sok classicus mű halhatlan tartalmánál. A magyar borokat szelvényben iszzák már Londonban, mert jót és olesón mérnek; az étertermekben inkább magyar bor kell, mint francia vagy rajnai. A magyar jury-tagok nagy köszönetet érdemelnek azon érlyükért, szorgalmukért és hazafiasságukért, melylyel tisztókben eljárnak s azon készségért és szeretetreméltóságért, melylyel a hozzáforduló földieket fogadják, utasítják és vezetik. A borral különben nem sok bajuk volt, beszélt az maga magáért s azt tartom, eloquensebb szöszölőre nem akadhatott volna sehol sem — Kell ám aztán ajánlani mást, még pedig drága pénzben s tán kevesebb sikerrel. Az utolsó közleményben említett catalogus hátlapjai hirdetéseknek vannak száma. Két hüvelyknyi tér 250 font st., egy oldal 1000 font s Bennet londoni órák 1500-at fizet egy hirdetésért. Drága lakbér öt óra s ily szűk helyért. Melléklet gyanánt a catalogus még 48 lapnyi függelékkel is bír, mely 48 lap kétségkívül fölér 10,000 hold első osztályú tiszamelléki földdel, pedig ez sem elvetendő valami. A milyen a catalogus, olyan egészben véve maga az épület is. Itt olyan, mint egy muzeum, amott gyári raktárak emlékeztet és sokszor mindkettő is egyszerre. Thorwaldsen, saját maga által márványból kifaragva, azon bizonyos szelid mosolylyal néz egy bevezetőben szoborra, mely mosoly ezrek szívét hódítja meg; mindjárt szomszédjában roppant magas stearygyertya-hegyek és szappan-gula. Jáson, nyakában az arany gyapjuval, az ékszeres kirakatokkal áll szemben, melyeken ő is bálmulni látszik, mert országokat érő kincseket tartalmaznak. Szinte magam is szoborra lettem, ha épen aranygyapjas szoborra nem is, midőn e szemképráztató, osillagot homályosító, remek foglalmányu, diónyi, magyarónyi gyémántokat, tojásnyi gyöngyöket, óriási — mit, óriási? — pyramidális csillárokat (ezüstből és kristályból) láttam, miket az ember nem tudja, a nyers értéket vagy az ennél is becsesb művészi kivitelű bálmulja-e inkább! Egy amsterdami ékszerész gyémántja akkora, mint egy galambtojás és körszűrőjét illetőleg párját sehol sem lel. Oda van téve az ára, de az az ötös szám annyi zérus előtt állt, hogy meg sem bírtam olvasni. Hát ezt ki veszi meg? En nem; mit is csinálnék vele? A „Koh-i-nur“ (világosság hegye) fény tekintetében kétségkívül az első; előttem azonban nem új, mivel már az első kiállításon láttam. Most is csak úgy ragyog, mint akkor; ez a jegeczett széneny, mint tudva van, Kelet-Indiából, Nana-Szahib kincstárából került ide. — Az olaszok minden hadikészület dacára is, szépen állítottak be. Szöveket, festmények, butorok stb. tekintetében egy színvonalon állanak a francziákkal.

Megfoghatlanok előttem azok a jó muszkák! Mi az ördögnek küldték azt a sok szentet és imádságos könyvet, aranylappal, arany-keretben s nagy drága-kövekkel? Ezekben akarták bemutatni az orosz művészetet és ispart? A mit ma küldenek, küldhették volna a vérengző Iván alatt, sőt 800 évvel előbb is. Ezen képeket, kereteket és templomi eszközöket akkor ép oly jól tudták elkészíteni mint ma; sok száz rabszolgát és barátot tanítottak meg rá s azok szegények derűre-borura kovácsoltak, csiszoltak, mázoltak minden művészi öntudat, minden aesthetikai ismeret, minden eszme, izlés és találakonyosság nélkül. Összeállítanak egy orosz szentet sok ezer üvegdarabkákból mi ép olyan a mozaik-munkában, mint a táncz költői művészetében a költő-tánczolás. Bizony jobb leendett, ha otthon tartották volna házörzőnek. Hanem sörét, bagarja-bört, krimi gabnát à la bonne heure! Olyat hozzanak, a milyen itt nincs, s hálásnak leszünk. Küldjék a jövő kiállításra ez üvegszent helyett, a fölszabadított földbíró paraszt képét, legújabb terménye gyanánt az orosz haladásnak s a művelt Európa jobban meg lesz elégedve, mint ha

üvegbe szedi az egész görög kalendáriumot. — Egy ausztráliai (ne tessék ausztráit olvasni,) arany-czölöp is sok bálmulóval bír, pedig formára nézve olyan, mint egy krumpli, persze, mint egy nagy krumpli. Mennyi bankó telnek ebből a fincazmisztéri vegytan szerint!

Hát ez mi? Ezeregy éjszakai regényesség, tündéri gazdagság, keleti fantázia szinompája a nyugati józan ipartermények közepett! A török osztály! Drága fűszerek s vakító gyémántok, aranyhímzött szőnyegek és papucok, gyönyörű sál-szövetek, köntösök, párnák, zsámolyok, asztalkák stb. a szerály hallgatag, titkos, illatos homályból kiragadva és ide plántálva a gyaurok vaspalotájába, kitéve a hitetlenek profanizáló szemének, a jury hideg, szenvedélytelen, józan ítéletének! — Mindez oly idegen, sajátosság és barbár, ragyogó fény által fődve a hiányokat. Mintha ott látnók ama dagadozó aranytól duzzogó divánon Amurát szultánt heverni, kinek illatos olajokkal kent fényes fekete szakállát az észrontó szépségű, cserkesz odalisk czirógatja. Az előtte áll, ritka nagyságu borostyándarabban végződő nargileh, töltetlenül áll, méhéből nem emelkednek kék füstbodorok, s a rendkívüli finomságu apró csészékben nincs kávé, melyet Zuleika vagy Fatime, vagy Gül-Bejáze a „fehér róza“ tartana oda a nagy ur szájához. — A bársony és selyem szövetek ki sem látszanak az aranytól, úgy tele vannak hímzés mely hímzés hasonlíthatlan szépségű — de a merre, a hová, a mire nézész, mind mind arany és seami sem mutatja jobban Törökország szépségét és hanyatlását, mint ezen mesés gazdagság, ez a cifra nyomorúság, ezen arannyal befödött halálos seb.

Spanyolországban is meglátszik, miszerint rég ideje már, hogy Amerikát földfedezték számára. Minden, a mit kiállított, közpészertű, kisszerű. A cordovai bort jobban cserzik már Angolországban; mindössze is csak földirati és népmiséi tekintetben érdekes; nem nagy érdem különben, mert Patagónia és Grönland is az. Kevesebb dicsőség, több munka; kevesebb hódítási politika s több háziasság szükséges arra, hogy a művelt nemzetek sorában újból visszaszerezze azon helyet, melyet önhibája által vesztett el.

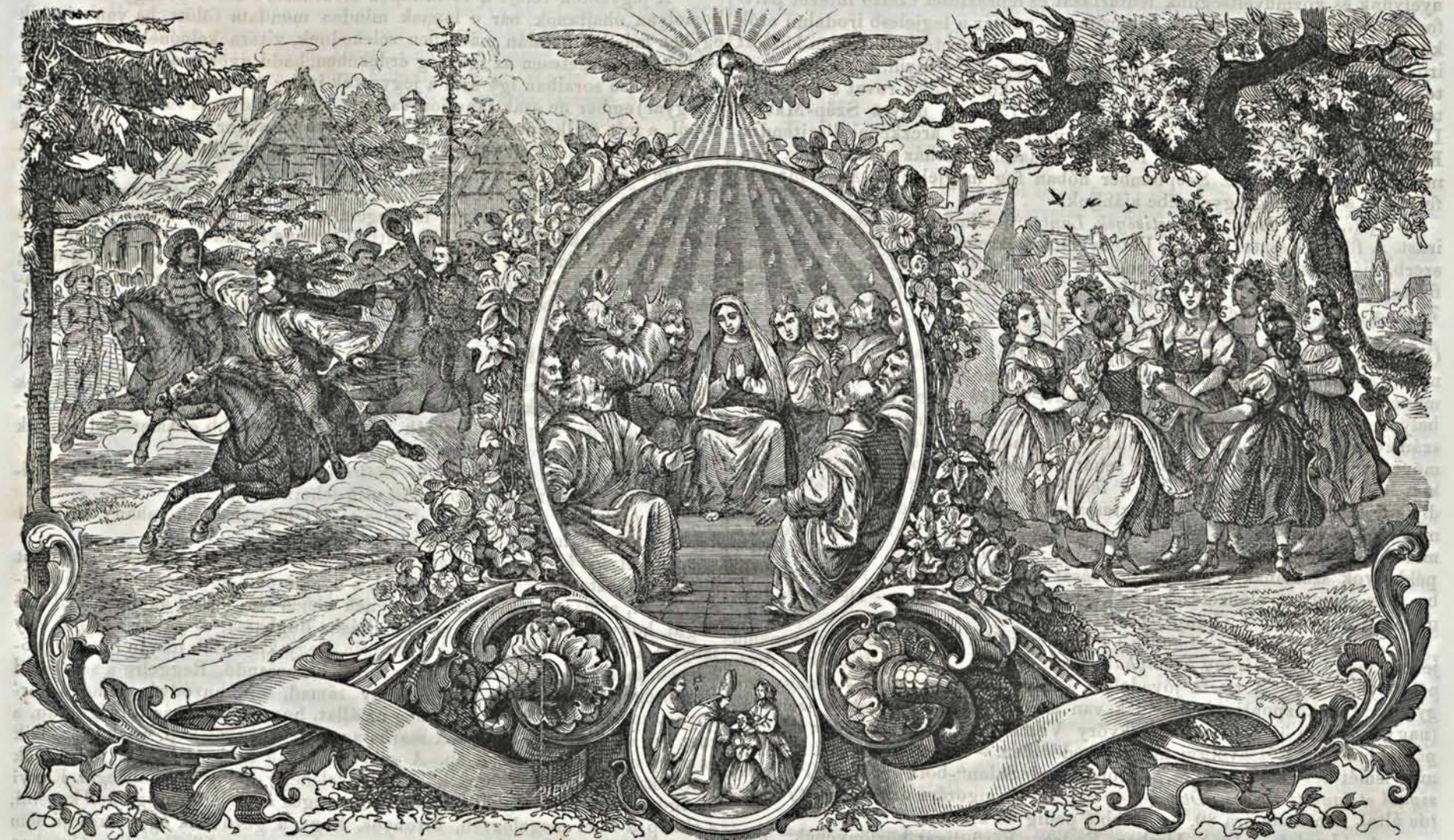
Az említett „Koh-i-nur“-ra nézve érdekes adatnak jöttem birtokába. E kő remek foglalmánya, valamint a spanyol királynő bálmuló művészetű nyakékének összeállítása magyar kezektől ered. A mester neve Záhndorf; a név német, de az ember minden ízében magyar és művész. A dicséretet, dicsőséget és arany érmet azonban a gazdag kiállító fogja venni, a mint, hogy Virgilius rég elénekelté már: *sic vos non vobis!* A spanyol fölség péru gyémántjait Párisban foglaltatá be, de mindannyiszor, hogy nyakába akasztá ékszerét, egy-egy tartományt érő gyémánt hullt a szőnyegre, mig végre Záhndorfnak sikerült a köveket úgy keretezni, hogy azok a szilárd-ságot s foglalmányt illetőleg mind-éddig csak a „Koh-i-nur“-ban találtak párjukat, melynek foglalmánya, mint mondtam, szintén hazánkfiának műve. — A hirdetésekért 1500 fontot fizető Bernit órák is, Genfben készült órákkal — melyeknek csak vésele eszközöltetett Londonban — versenyez a kiállításon az érdempénzért, mely aligha fog kimaradni. *Sic vos non vobis!* Én dicsérem a magyar bort és más iszsa. *Sic, sic!* Dr. Tükés.

Egyveleg.

+ (A verebek pusztítása Afrikában.) A verebeket nálunk sem lehetne a szerénység példányképeül felállítani, de hogy e kis madarak Közép-Afrikában még szemtelenebbek, kitünik egy hittérítő leveléből, ki a Fehérfolyó mellett lakó néger törzsek közt több évig tartózkodván, több közt a következőket írja: „A mily csapás Ázsiára és délkeleti Európa némely vidékeire nézve a sáska, ép oly félelmes Isten ostora Közép-Afrika nézve a veréb. A ki saját szemével nem látta, fogalma nincs arról, hogy mily tömegtelen mennyiségben vannak itt a verebek. Ora hosszat zug a lég az egymásután szakadatlanul vonuló verebek csapatától, melyek felhőhöz hasonlítanak. Ha le akarnak szállni, előbb a légben örvényként forognak, s ha érett vetésektől borított mezőre szállnak, pár nap alatt a szó teljes értelmében mindent fölemésztenek, úgy hogy a szegény lakosoknak nem marad mit aratni. Hiában kiabálnak rájuk, hiában hajgálják őket, addig föl nem szállnak, mig az eleségből tart. E verebek nem mind egy színűek, vannak köztük tarkák, egészen vörösek, sárgák fekete fejű vagy nyakszalaggal, szürkék, s egészen oly színűek, mint a mi verebeink. Némelyek színe zöldbe játszik. Körülbelül husz fajuk ismeretes e tájon. Midőn a verébcapat föl száll, előbb örvényként forog, s aztán oly sürűn repül, hogy egy hittérítő egy lövéssel 85 darabot lőtt le, bár a magas fűben bizonyosan nem találták meg valamennyit, a mi leesett. E gonosz madarak, évenként majd egyik, majd másik néger törzs aratását tökéletesen tönkre teszik.“

© (Uj gyógymódja a tüdővésznek.) Sales-Girons, párisi orvos oly gépet talált föl, mely a folyó állapotban levő orvosságokat porrá zuzza (?), úgy hogy a folyadék porfellegé (talán gőzfellegé?) változik. A párisi tudóstársaság kimondta, hogy e találmányból nagyon sokat remél a tüdő-betegségek gyógyítását illetőleg. A bécsi orvosi kar néhány hét előtt szintén elismerőleg nyilatkozott az új gyógymód felől. Szegeden az ottani lap szerint Dr. Kraus Vilmos tesz vele kísérleteket néhány tüdővészben szenvedő beteg. Az új találmány gépecske, melyet a fentaláló „pulvisateratur des medicaments liquid“-nek nevezett el, lehetségessé teszi, a gyógyszerrel közvetlen a tüdőre hatni, a mi eddig nem sikerült. A gép tehát megvolna. de hát a gyógyszer, mely a tüdővést csakugyan meggyógyítja, megvan-e? Ehhez is hit kell, de nagy!

Vasárnapi Ujság 23-ik számához 1862.

PÜNKÖSD ÜNNEPÉRE.

Pünkösdkor.

Vólnék fiatal sas, hozzád kiáltanék,
Világ nagy Istene, ur ég és föld felett,
Szétszört fészekem miatt haragdtól líhege
Hozzad emelném fel kizöldelmes fejemet,
Erőt kérnék tőled, száz villám erejét,
Vihar dühöngését, és szabad szárnyamat
Ellen feje fölött vésszesen lebegni,
Győztesen lebegni látnád harczom alatt.

Vólnék szőlő-töke, fürtökért esdenék,
Hogy adj vesszeimre százakat, ezreket,
Hadd ön-sek egy nébbe vidám bátorságot,
Mely enyhítés után szomjuhozva eped.
Hadd vigasztaljam meg azt, ki engem ápolt,
Azt, a ki ültetett messze földről hozva,
Azt, kit nagy betegség földre szegezett le,
Azt, kit nem vidít fel dalnok-ifju kobza.

Vólnék sebes folyam, szilajon rohanó,
Korbácsolj fel engem — forrón imádnálak —
Hajtsd, vidd hajjaimat réteken, mezőkön,
Hadd fussam keresztül ezt az egész tájat,
Hadd ostromoljam meg azt a négy kőfalat,
A mely közé régen be van ő temetve,
A ki folyásomat sziklák heggek között
Egyengető kézzel ide elvezette.

Vólnék . . . de nem vagyok más, mint magyar honfi,
Hozzad imádkozom magyarok Istene!
Piros pünkösd napján, világosság napján,
Mikor az a szent láng szállott a földre le,
Az a láng, a mely lón éltető napuságr,
Melytől tanultunk meg tégedet imádni,
Melytől oly könnyű lón e világi balsors,
Melytől tanultunk meg fel a mennybe vágnni.

Magyarok Istene, add nekünk e lángot,
A szent lelkesedést jóra és dicsőre,
Mutasd meg az utat, mutasd meg a vezért, —
Oh légy magad vezér — mi megyünk előre.
És a boldogságnak elért határánál
A mi szíveinknek együtt-dobbanása
Lesz a hála-adás, s a mely égig felhat,
Egy boldoggá lett nép forró imádsága. Szél Ákos.

Irodalom és művészet.

+ (A „Hunyadyak kora“ ügyében.) Többször történt már felszólás a hírlapokban, hogy miért akad meg n. gr. Teleki József „Hunyadyak kora“ című nagyszerű művének kiadása? Most Szabó Károly, akad. lev. tag, kire a nevezett műnek sajtó alá rendezése bízva volt, ez ügyben levél által nyilatkozott az Akademia előtt, késedelme okaul hivatalos elfoglaltságát hozván föl. Reméli azonban, hogy az erdélyi Muzeum-egylet, melynek könyvtárnoka s egyszersmind régiségőre, ez utóbbi hivatalától, mint melyet csak ideiglenesen vállalt el, mielőbb fel fogja menteni, s így, miután terhén könnyítve lesz, eddig tett előleges jegyzetei segélyével, a dolgozás folyamában mindig könnyebben haladhatván, ezental havonként harmadfél nyomtatott ívet teendő kéziratot elkészíthet. Így évenként mintegy 30—36 ívet adva, az egész munkát, bár évek mulva, de úgy igyekszik befejezni, hogy hibesse, miszerint szerzője dícsőült szellemének eleget tett, s hogy az Akademia irántai bizalmát is megérdemelve, a szigorú bíralt előtt nyugodtan megállhasson. Jelenleg a 6-ik kötet, mely Magyarország és kapcsolt részeinek lehető teljes régi geografiái leírását adja, van sajtó alatt.

+ (Az első magyar kertészgazdászati „gyűjtemény“, Kertészgazdászati évkönyv.) című naptárt ad ki 1863. évre, b. Nyáry Gyula és Girókuti Ferencz szerkesztése mellett. A befolyandó előfizetési pénzekből 400 ft a muzeumi kert fenntartására, 300 ft pedig a budai népszínház gyámoltására fog kifizetett. A legtöbb előfizető gyűjtő egy nagy gyümölcs-olajfestményt kap ajándékba, aranyozott kerettel, az utána következő pedig egy kisebb virágképet kap, szintén aranyozott keretben.

+ (Kempelen György) új népsziművet írt, mely a budai népszínházban holnap fog színre kerülni. Az új darab, melyhez a zenét Allaga írta, ily címet visel: „A furfangos tót legény.“

+ („Népszínházi évkönyv.") Ily czimű szépirodalmi, humorisztikus és közhasznú naptár adnak ki előfizetés útján *Bolnai és Kempelen Győző* a budai népszínház javára, mely által alkalom nyújtatik mindenkinék, ezen, nyelvünk és műveltségünk fenntartását és fejlesztését célzó intézet pártfogására és segélyezésére. A fennnevezett naptár a legjellegesebb irodalmi erői közreműködésével leend szerkesztve, miről az előfizetési felhíváson közölt írói névsor tesz tanúságot. Tartalmát a naptári részen kívül, beszédek, költemények, humoreszkek, ismeret- és czimtar, közlekedési rovat s a nevezetesebb vásárok jegyzéke képezendik. A 14—15 ivnyi művet Szép-Máray Laura, Molnárné, Aldassy Antal és Lippert József arcképei díszítendik. Előfizetési ára 1 ft., mely jul. 15-ig, a budai népszínház pénztárához bérmentesen küldendő be. Szeptember hónapban fog megjelenni. Az előfizetési felhívást a közönség figyelmébe ajánljuk.

△ („Windt Mór „Nemzetiségek Lantja") czimű zenefüzetre nyit aláírást. A füzet, Veszter Imre és Petényi Otto közreműködése mellett, magyar, szerb, oláh és tót nemzetiségi zenéből négy önálló művet hozand. Utólag fizetendő ára 1 ft. A megrendelések Windt Mártonhoz (papnövelde-utca 7. sz. a.) küldendők be.

— (Értesítés Kerekes Ferenc „felsőbb mértani művet" illetőleg.) Örömmel sietek az illető t. közönséget értesíteni, hogy azon részvét, melyet néh. Kerekes Ferenc debreczeni tanár, m. t. akadémiai tag felsőbb mértani műve s ennek kiadása iránt f. é. februárhavi felhívásom alkalmával kilátásba helyezni bátor valék, a kitűzött határidőre hozzám beérkezett előjegyzések számában oly eredményesen nyilatkozott, hogy ez alapon a nagyérdéki művet sajtó alá adhattam. Most tehát tisztelettel kérem a t. cz. előjegyzőket, hogy kívánt példányaikért a felhívásban kitett 1 ft. 80 kr. előfizetési díjakat hozzám beküldeni méltóztatással; kijelentvén egyszersmind, hogy mivel jelen kiadásnál egyik fő okajánlatom a műnek gyorsan, jutányosan s minél nagyobb körben terjesztése volna: jun. hó 8-ikáig, mely időn túl a példányok számának végmeghatározását halasztanunk nem lehet, az eddig be nem jelentett előfizetéseket is készséggel elfogadjuk. — Debreczenben, május 26-án 1862. — Csányi Dániel tanár.

+ (Megjelent új zeneművek.) Pető Jánostól a következő czimű zenemű jelent meg: „A honleány kedélyhangulata és imája." Ara 1 ft. 50 kr., diszpéldányban 2 ft. A tiszta jövedelem a magyarhoni egyetemes evangyelmi gyűmintézeti központi pénztárának van száva. Megrendelhető a szerzőnél (nagyhid-utca 3. sz.) továbbá Györy Vilmos segédlelkésznel (az evangy. paplakban) és Rózsavölgyi műkereskedésében. — Rózsavölgyinél is jelent meg ismét két zenemű, u. m. a. „Morceaux de Salon"-ból Gerville L. P. „Rosignol et fauvelte"-je, és „Öt magyar népdal," zongorára átírva Széchy Gusztáv által. Amannak ára 80, ez utóbbié pedig 60 kr.

+ (Laplefolgatás.) Jámbor Endre „Férfi-divat-közönyének" legújabb számát a rendőrség lefoglalta.

○ (Röpirat.) E napokban egy kis, 34 lapra terjedő röpirat jelent meg Pesten ily czim alatt: „Egy magánlevél a magyar kérdésben." Ara 40 kr.

— (Egy közhasznú gazdasági munka.) „A mezei gazdaság jelen állapota," mint a tudomány közhasznúságának bizonyossága, kifejtve beszédben B. Liebig Justus által. Fordította és jegyzetekkel kísérte kiadta Barsi József. Pest, 1862. Ráth Mór. 8-rét 44 lap, színes borítékban. Ara 40 kr.

E kis sós és borsos fizet érdemére nézve elég volna olvasóinkat a *Falusi Gazda* jelen évi 17-ik számára utalnunk, hol dr. Pólya József szakértőleg és meleg szavakkal ajánlja mind Liebig beszédét, mind Barsi jegyzeteit a gondosbakk hazafiak figyelmébe; vagy pedig utalhatnák őket a *Kritikai lapok* 6-ik számára, melyben a többi közt mondatik, hogy Barsi beszéd lefordítása és jegyzetei által hasznos szolgálatot tett polgártársainak: ha föl lehetne tennünk, hogy akár a *Falusi Gazdából*, akár a *Kritikai lapokból* egy-egy példány jár minden helységbe, hol a Vasárnapi Ujság meg szokott jelenni.

De még azon esetre is, ha mind a két nevezetű lapot ott látnók olvasóink asztalán, egy két szót ejtenünk az előttünk fekvő munkáról, nem tartanók fölöslegesnek.

Vannak ügyek, melyek főleg csak a férfiakat illetik; vannak más ügyek, melyek még szorosabban csak bizonyos szakfőfiakat illetnek; de vannak és pedig a legnagyobb bőségben azon ügyek, melyek minden embert egyaránt érdekelnek. Ilyen például az élelmezés. E körül nehéz volna megmondani, ki fárads többet, a férfira vagy a nő. S e beszédben a földművelés, a mezei gazdaság épen azon oldala van kiemelve, mely az élelmezés első cikkeinek, a kenyér-, hus-, bor- és zsírnak előállítására céloz.

Az élelmezésnél nem kisebb fontosságú tárgy az egészséges szaporodás és a munkaerők gondos nevelése és okos alkalmazása, hogy kivált a téren idegenekre ne szoruljunk s erős védőkben se lásson fogyatkozást az ország, végre a gazdálkodás czélszerű vezetése, hogy földünk a miénknek maradjon, s termő erejét idővel el ne veszítse. Mind e tekintetek érdeklik a hölgyeket is. Sok magyar föld s majd minden magyar ház és udvar hölgyek gondviselése alatt áll. Liebig beszéde pedig úgy van írva, s magyarra is úgy van fordítva, hogy a magyar földes- és háziasszony is merithet belőle oklást és utasítást, mi akkor is jó, ha valaki maga kezeli jószágát, de akkor sem árt, ha akár tisztelke, akár hasznbérőkre akarja bízni gazdaságát. A beszéd e szerint hölgyeink figyelmére is méltó, annál inkább, mivel sok olyan is van benne, a mi nemcsak nálunk ujság, nemcsak nálunk nem volt még mondva.

A jegyzetek pedig annyira belevágnak a mindennapi magyar élet leg-

fontosabb érdekeibe, hogy mi azt gyanítjuk, a jegyzetek írója csak azért adta ki Liebig beszédét, hogy alkalma legyen hazánkfiainak elmondani, a mi szívét régóta nyomja.

A jegyzetek veleje a 43-ik lapon olvasható, s mi a közügy érdekében komolyan óhajtanók, bár e lapnak minden mondata fölött, ha vannak, kik egyben másban netalán másképen vélekednek, vitára kelnének az értelemsebbek, természetesen az igazság érdekében, hadd győzzen a jó fölött a jobb.

Utolsó soraiban így szól a jegyzetek írója: A szokásnak, hogy minden (magyar) ember ne csak tanuljon valamit, hanem tudjon is valamit felmutatni abból, a mit ő alkotott, s a minél tökéletesebbet akkor még nem birt, e szokásnak általánossá kell válnia közöttünk, ha azt akarjuk, hogy jövőnk dicsősége megfeleljen multunk szép híreinek.

A kis fizet kiállításra oly csinos, papíros és betűje oly tetszetős, hogy a Pesti Napló ezt különösen is megemlítette. A napi életbe vágó ilyen tartalmas szavaknak egy-két hét alatt el kellene terjedniök az egész országban, akkor lehetne az a hatása, mi az országos esőnek nagy szárazság után, az a hatása, melyre kiadjuk számított, s melyet a helyes nézetek elfogadása által remélhető egyetértés eszközzése végett mi is óhajtanánk.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

+ (Beregszászi két zongorája a londoni kiállításon.) daczára a sok kiállított zongorának, általános figyelmet ébreszt. Cambridge hg., Sutherland hgnő s gr. Apponyi osztrák követ a legnagyobb elismeréssel szóltak derék iparosunk e remek készítményeiről.

+ (Szeged város a londoni kiállításon) csupán paprika által képviselteti magát. E tényről csipősebbet alig lehetne mondani.

△ (Bécsben érczkoporsókak készítenek,) melyek csak néhány forinttal kerülnek többre, mint a fakoporsók.

○ (A marhavész ellen gyógygyódmód) Vas Gereben a következő eljárást ajánlja: A beteg marhát le kell fogni, a nyak eréből egy mézeselnyi vért ki-eresztvén, a marha lebenyét a szügynek elején éles késsel akképen kell föl- vágni, hogy az ember egy ujját a nyílásba dughassa, — ekkor az ujjat egy iznyire a bőr alá nyomván, helyet csinál egy kis darab fekete hunyorgyó- kérének, mely felett aztán a nyílás tövel bevarrandó. Reggelre a sőb körül közönséges kenyérgyógyszerrel kevelvén, oda huzódván minden kör- anyag, melytől úgy szabadul meg az állat, hogy a bevarrás föl- vágtatván, a roszt vér és genyedés kifoly. A marha azonnal étvágyat kap, eszik, kérdőzik és négy nap alatt egészen ép. A sebet azonban szükséges szénapolyvának forrázott, azután langyossá hűlő nedvvel négy napig főkendezni. Ennyi az egész. Az óvatosságnál fogva az egészséges marhát épen így kell kezelni, s ekkép a kórt megelőzvé, bizonyos, hogy a gazdáknak egy marhája sem vesz el. E szert Ozorán egy értelmes ménesmester közölte Vas Gereben atyjával, ki azt mint 60 év óta folyvást szolgáló gazdaszt, a legnagyobb terjedelmű járványban több ízben és épen az idén is folyvást sikerrel alkalmazta.

+ (Vasutügy.) Az „Alföld" hitelt érdemlő magántudósítás után írja, hogy a miniszterium az arad-szebeni marosvölgyi vasut előmunkálataira az engedélyt megadta, s a munkálatok Aradról és Szebenből, hol egyszersmind főmérnöki állomások állítanak, azonnal megkezdhetnek.

Közintézetek, egyletek.

+ (A magyar t. Akadémia) f. hó 2-án tartott ülésében Salamon Ferenc lev. tag, Pestmegye levéltárából némely eddig merőben használatlanul hevert adatot ismertettet meg, melyek újabb fényt vetnek a töröknek hazánkban uralkodására a XVII. században. Csupán a vasvári béke utáni korra hozott fel néhány adatot, melyek különösen Pest, Pilis és Soltmezyék helyzetére vonatkoznak ugyan, de ráillenek Nógrád, Heves, Külső-Szolnok, Bars és Heves megyékre is. Ez érdekes előadás után Peregriny Elek, lev. tag ült a szószékre, s megérintvén irodalmunkban egy nagyobb neveléstani mű hiányát, előadta, hogy annak megírására vállalkozott, s készülő munkájából mutatványt olvasott föl.

○ (Pesten földvédelmi társulat van alakulóban,) mely ügyben e hó elején értekezlet tartatván, az alapítóké 6 millió ftban lón megállapítva, mely összeg 6000 darab 1000 ftos részvény által fedeztetik, hogy azonban a közönség csekélyebb vagyonu része is résztvehessen a vállalatban, fél és tized részvények is fognak kiadni. Egyelőre csak 3000 részvény adatik ki, s mihelyt 1000 db alá lesz írva, s a társulat engedélyt nyer, a részletes intézkedések végett közgyűlés fog tartatni.

+ (Az országos Széchenyi-emlékre) az emlékpénztár kezelője, Bertha Sándor legutolsó kimutatása szerint, eddig 75,000 ft. gyűlt össze. A kibocsátott aláírási iverk közül még 330 van kün, melyeknek mielőbbi beküldése annál kívánatosabb, mert egyedül e késedelemben fesszik annak oka, hogy az ügy oly lassan halad a czél felé. Legalább Tóth Lőrincz, ki e tárgyról a „P. Napló"-ban egy terjedelmes cikkét közöl, ezt hozza fel egyedülül okul. Mi azonban azt hisszük, hogy a kik daczára a mult évi jul. 1-én lejárt határidőnek, még most sem küldték be iverkét, azok valószínűleg nem is fogják már beküldeni, s azért nem is kellene rájuk tovább várakozni. — A szobor ügyében alakult bizottmány élén az Akadémia elnöke áll; résztvesznek abban számos közhatalóság s hazai egyesület, társulat, intézet, s végre több- ben gr. Széhenyi István tisztelői s közelebbi barátai közül, névszerint: gr. Károlyi György, gr. Andrássy György, b. Eötvös József, b. Vay Miklós, gr. Cziráky János, Deák Ferencz, Kubinyi Agoston, Ipolyi Arnold, Barabás Miklós, Heuszlmann Imre s Trefort Agoston az Akadémia részéről; to-

vább Paulovics János, Wodianer Albert, Walheim János, Kochmeister Frigyes, Somssich Pál, Vecsey Sándor, Thán Mór, Skálniczky Antal, gr. Andrássy Gyula, Darányi Ignác, Dessewffy János, Fráter P., Lónyay Albert és Menyhért s Rónay Lajos testületek, társulatok, egyletek, intézetek stb. részéről; végül mint magánegyesület s műkedvelők: Clark Ádám, gr. Erdődy Sándor, hg. Eszterházy Pál, gr. Eszterházy Mihály, Hartleben Adolf, Heckenast Gusztáv, Hild József, Lonovics József érsek, gr. Mikó Imre, Rottenbiller Lipót, gr. Zichy Edmund és gr. Waldstein János. A gazdasági egyesület, a pesti nemzeti kaszinó, a lovarda-társulat s néhány tiszaszabályzó társulat választottainak nevei még nem közöltettek.

○ (A Nagy Károly-féle csillagászintézet) a hozzátartozó épületekkel, telekkel, csillagászati, természettani és felsőbb földmérési műszerekkel és könyvekkel együtt, a helyszínén mult hó 28-án a helytartótanács részéről kiküldött titkár Somossy Lajos által, a m. tud. Akadémia, a m. k. egyetem s a k. müegyetem egy-egy tagjának, valamint a törvényes bizonyásgnak jelenlétében a helyszínén a magyarországi tanulmányi alap javára átvéte- tet. — A nagybecsű műszerek s könyvek, daczára annak, hogy azok tizen- két éven át használatlanul heverték, az idő viszontagságai befolyásától megvédve, a legjobb állapotban találtak. A kérdéses műszereknek a magyarországi tanintézetek és növeldek közti felosztása, azok szükségletéi- és hiányainak tekintetbe vétele mellett, most már rövid időn eszközöl- tetni fog.

Balesetek, elemi csapások.

+ (Tűzvész.) Mult hétfőn délután Soroksáron tűz ütött ki, melyet csak este felé sikerült eloltani. A pernyét egész Pestig hordta a szél. Har- minczegy lakház és öt gazdasági épület égett le, több házi állat is a lángok martaléka lón, s egy odaváló lakos veszelésen megsebesült.

○ (Hagyomány-járvány.) Znaimban hagyomány-járvány dühög. A bete- gek száma meghaladja az 500-at. A lélekharang egész napon át kong.

Mi újság?

○ (Kinevezés tanárságra.) Baintner János, helytartósági tanácsos s a pozsonyi jogakadémia volt tanára, saját kérelmére a pesti egyetemhez az osz- trák polgári törvény és törvénykezési eljárás rendes tanáruul nevezetett ki.

○ (A pesti városához) Hild terve szerint fog háromemeletesre építtetni. A 45,000 ezer ftra számított építési költségeket a város gazdasági bizott- mánya jóváhagyta. Mihelyt a terv a helytartóság részéről is helybenhagyat- tik, az építési munkálatok azonnal megkezdhetnek.

○ (Építészeti.) A pesti szervita-konvent, zárdájának az uri- és zsidá- rus-utca sarkára dülő telken háromemeletes bérházat szándékozik épít- tetni. A szerzet perjele folyamodott már a városatanácshoz engedélyért. — A budai takarékpénztári egylet is épített kétemeletes bérházat mostani háza mellett.

+ (Egy eltűnt nő.) Egy szép, fiatal, kolozsvári özvegy, ki rövid idő óta Pesten tartózkodott, több nap előtt nyom nélkül eltűnt. Hulláját a Duna mult kedden vetette ki a budai partra. Eltűnése előtt este valaki előtt úgy nyilatkozott, hogy életuntásából kész, saját életének véget vetni. Tán so- hasem voltak fővárosunkban az öngyilkosságok oly napi renden, mint most. △ (Jótekonyszele hangverseny.) Balassa-Gyarmaton m. hó 21-ken sorsjátékkal egybekötött hangverseny tartatott az ottani kisedővoda ja- vára. A helybeli és vidéki hölgyek mintegy 400 ft. értékű kézimunkát s egyéb ajándékokat küldtek, ezenkívül 166 ft. készpénz is küldetett a jóte- kony czélra, ehhez gróf Zichy Ferenczné 100 ftal járult. A hangverseny tiszta jövedelme jóval meghaladja az 500 ftot.

+ (Jótekonny előadás.) Mosonyban f. hó 1-én műkedvelői zene-, dal és szavaiati akademiát rendeztek a magyar írói segélyalap javára.

+ (A Szigligeti növények) közelebb Nyiregyházára utaztak, az ott mű- ködő színtársulatnál szereplendők. Mint halljuk, az ottani közönség tes- zessel fogadta a tehetséges fiatal művésznők fölléptét.

— (A lófuttatás alkalmából) megemlítjük, hogy azon lovakat, melyek nagy díjakat nyernek s ezáltal mintegy hirre kapnak, szintén méltó dolog volna, Borsos és Doktor fényképezésnél levéttetni, kik erre szivesen vállal- koznak s a mint ez Angliában divatban van. A lovakok pedig rajtuk állhat- nének ugyanazon jelmezben, melyben futtatnak, mi nem kevésbé tenné ér- dekesessé a képet.

△ (A pápai hatóság a himlőbeoltást,) mit eddig az orvosok sürgetési daczára sem volt hajlandó megengedni, a „M. Post" szerint végre megeng- edte. A „Voss. Ztg" ez alkalomból emlékeztet hozza azon indoklást, melylyel a többek közt XII. Leo pápa támogatá tagadó választát az orvosok azon kérelmére, hogy a beoltás felsőbbbűnek elrendeltessék. A paradiosom- ban — ugymond a válasz — hiányszámának az anygolok, ha kevesebb gyer- mek halna meg.

○ (A Vácson kimúlt Tóth színigazgató neje) nyilatkozatot küldött be a „M. Sajtó" szerkesztőségéhez, melyszerint a nevezett lap levelezőjének állítása, mintha férje ismétben lett volna, a váciak az szintársulatot nem pár- tolták volna, alaptalan. A boldogult temetésére a váciak is adakoztak, egy ottani kőfaragó pedig díj nélkül állit követ sírjára.

△ (Bécs környékéről is történelem kíváncsiaknak,) még pedig bécsi lapok szerint — Oroszországba. No ott aligha feltalálják Eldoradót! + (Gyulai Pál, jeles írónk,) ki pár év óta a kolozsvári ref. collegium- nál mint tanár működik, e tisztéről lemondván, a jelen iskolai év befejezté- vel ismét Pestre teendő át rendes lakását. Reméljük, hogy az irodalomban azontúl még többször találkozandunk műveivel.

+ (Keletrre utazott tudósainkról) a „P. Napló" szerkesztősége levelet kapott, mely a minap küldött rövid távirati jelentést részletezi. Mátyás király könyvtárának maradványaira máj. 21-én akadtak rá tudós hazánkfiak. E könyvek a szultáni titkos könyvtárban rejtettek; pompás vörös bársony- kötőkésők van az üstkapocokkal, a melyeken zománczott gyönyörű kidolgo- zásban ragyognak Magyarország és Mátyás király hollós czimerei. A köny- veket bővebben átvizsgálták és lajstromozták hazánkfiak, kik e nevezetes fölfedezésokről szóló jelentésüket, a magyar Akademiának nemsokára be- nyújtandják.

+ (A vagyon- és személybátorság a Zágráb és Varasd közti postauton) ismételt rablási esetek által annyira veszeléztetve van, hogy a mályhás postaszekerek ez uton néhány nap óta katonai fődőzet alatt járnak.

+ (Elfogatás.) Sopronból írják a „P. Napló"-nak, hogy ott Ormody Bertalan, a magyar biztosító társulat ügynökét mult hó 30-án elfogták s a lovas kaszárnyába zárták.

+ (Zavargások tagosítás miatt.) A Kaposvártól egy órányira eső Taszár helység lakói a tagosítás keresztülvitelének ellenálltak, melyet jog- érvényes ítélet erősített meg. Katonai karhatalmat kellett igénybe venni, melyet azonban a felizgatott nép megtámadott, mire a desidás katonák fegy- vereiket használták, szétosztatván a népet, miközben többen életveszelés sebeket kaptak. A főbiztosok elfogattak, s a tagosítási munkálatok a katonaság védelme alatt megkezdettek.

+ (Csodaszülött.) A budweisi kerületi törvényes bírtonhelyiségei- ben egy rabnő 8 hónapos gyermeke szült, kinek szemei nincsenek, orra helyét ormányalaku kinövés pótolja, mindkét kezén s az egyik lábán hat-hat ujj van, a másik láb idomtalan hústömög. Csak egy óráig élt, azután bors- szesben a pápai muzeumba küldetett.

+ (A „Wanderer" sajtóperében hozott ítéletet) a főtörvényszék minden pontjában megerősítette. Mint tudjuk, Falk Miksa hazánkfia is e per foly- tán ítéltetett el hat havi börtönrre.

— Verőce, május 27. Tegnap a szomszéd Váczi városi előbbkelő köz- zönség „Szent István" gőzösn kirándulást tett kellemes fekvésű Migazzi- féle volt vadaskerti erdőnkbe, hol d. u. 3 órától fél kilenczig kiki kedve szerint mulatott. Változás okaért az ottani dalárda töredéke szép népdalo- kat hangoztatott; bizony kár, hogy a nem is rég keletkezett társulat majd nem harmadára leolvadt, pedig fiatal embernek alig lehet ennél élvezetesebb és nemesebb mulatságot ajánlani, midőn mulatva mást is mulattat, s amel- lett kikerül költség vagy káros befolyású időtöltéseket. Azért jó lenne, ha azok, kik nem elegendő okból vonták el magukat azon dí- cséretreméltó társulattól, ismét visszatérnének, a közvélemény mindenesetre jóvá hagyandja ezen tettüket. — Időjárásunk minden terményre nézve oly kedvező, hogy ha a jégeső nem garázdálkodik — igen bőséges esztendőnk lesz; közvilágunk mindaddig — hála a gondviselésnek — jégkért nem szenvedett.

A. J. + (Kivégzés.) Medgyesen máj. 16-án egy lovaskatonát végeztek ki. Büne az volt, hogy 3 hó előtt egy bajtársát agyonütötte, s 5 fnyi pénzét elrabolta. + (Halálhíradás.) Békési János, Marosszék derék, választott főorvosa, Mar- ros-Vásárhelyen m. hó 28-án szerencsétlen halállal mult ki. Ugyanis midőn egy szenvedő beteghez akart utazni, kocsját feldúlt s lába összezuzott, melynek menthetlenül halál lón a következménye. Áldás sírjára!

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez mult héten beküldetett: A magyarországi vízkárosultak számára: Pápáról az ottani molnárczéh Sente János czéhmester által 10 ft.

Az eddigi közlésekkel együtt összesen beküldetett e czélra 2099 ft. 16 kr.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, máj. 30. „A harmadik magyar király." Eredeti dráma Tóth Kálmántól. Lendvai és Lendvainé szabadság idejök telte után ma léptek föl először. Közönség csekély számmal, mely körülmény azonban nem lát- szott csüggesztőleg hatni a szereplőkre.

Szombat, máj. 31. Artót Désirée k. a föllépteül: „Norma" Opera 2 felv. A vendégművésznőn kívül, kinek éneke „Adalgiza" szerepében ma is nagyon tetszett, ki kell emelnünk Vogenhuber Vilánt, ki a czimszerepben kifogástalanul énekelt, a mi rá nézve annál nagyobb érdem, mert egy európai hírű énekesnél mellet, s ezuttal először lépett föl a „Normában." Bizony kár volt, e szép tehetséget elesenztani színházunktól.

Vasárnap, jun. 1. „Dobó Katica." Történeti népszínmű 3 felv. Irta Tóth Kálmán. E mulatságos darab ezuttal részben új szereposztással ado- tott, szépszámu közönség előtt. A távollevő Szerdahelyi szerepét Lendvai vette át; s e változás által csak nyert a darab, miután a szerep ugy sem Szerdahelyi egyéniségéhez illé.

Hétfő, jun. 2. Artót Désirée k. a föllépteül: „Alvajáró." Opera 4 felv. Bellinitől.

Kedd, jun. 3. „Utolsó lépés." Vigjáték 3 felv. Sardoutól. Blocks Pros- per szerepét ezuttal Szerdahelyi helyett Feleki játszta, kielégítő sikerrel. Közönség igen szép számmal volt jelen.

Szerda, jun. 4. „Bánk bán." Eredeti opera 3 felv. Zenéjét szerző Erkel Ferencz. Jó, hogy a darab elején a hosszadalmas balletre magyar táncz kö- vetkezik, legalább annál jobban kitünik amannak gyarlósága. Hollósy Kor-

nélat, ki ma különösen jó hangulatban látszott lenni, minden felvonás után többször kihitták. Utána legjobban tetszett Füredi. Hofbauer Zsófiát is megtapsolták. Ellinger rekedit volt. A színház megtelt.

Budai népszínház.

Máj. 30. „II. Rákóczy Ferencz fogsága.“ Eredeti dráma 5 felv. Irta Szigligeti.

Máj. 31. Bihari jutalmára, először: „Bitterlin kapitány.“ Vigjáték 1 felv. Szintén először: „Mokos.“ Sardou vigjátéka 1 felv. Mindkettőt fordította Tarnay Pál. Ez utóbbi vigjáték lefordítására kár volt a tintát pazarolni; ez csak arra szolgált, hogy lássuk, miszerint az „Utolsó levél“ írója is tud régen darabot írni. A másik új darab jobb, de ebből csak azt tanultuk, a mit régen tudunk, hogy a népszínház tagjai mily ügyesek a — „Pelesek notárius“-féle darabokban. A jutalmazottat tapsokkal fogadták, koszorút is kapott.

Jun. 1. „A vén bakancsos és fia a huszár.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Szigligeti.

Jun. 2. „Két magyar király, vagy: az istenítélet.“ Történeti népszínmű 3 felv. Szigligeti. Simonyi jutalmára adatott, csekély számú közönség jelenlétében. Az előadásról nem sok jót mondhatunk.

Jun. 3. „A ticsók.“ Falusi életkép 5 felv. Irta Birchpfeifer Sarolta. „Fanchon“ szerepét, midőn az még ugyszólván öntudatlan állapotban él a vad természet ölen, Szépné igen jellemzőleg adta, de már a szerető Fanchon nem sikerült ugy.

Jun. 4. „Egy nő, ki az ablakon kiugrik.“ Vigjáték 3 felv.

Jun. 5. „A peleskei notárius.“ Bohózat 4 felv.

Szerkesztői mondandóvaló.

6050. Pápa. H. I. A Petőfi illettó adatokat s a sajátkezűleg írt fatalkori költemény nagy köszönettel vettük. Annak idejében legjobb hasznát veendjük az alaptalan állítások megczafálására.

6051. Battaszék. R. G. Az efféle közleményekért nyomtatási díj nem jár; ellenkezőleg, mi mondunk a szives tudósításért köszönetet.

6052. Debrezen. B. L. Részünkről megteszük, hogy az illettó kiadót, kihez ön pénzt küldte, az előfizetett munka elküldésére figyelmeztessük. De azért mégis czélszerűnek tartanók, ha ön egyenesen V. I. urhoz fordulna panaszával, mert mi ez ügygel semmi összeköttetésben nem állunk. Mi csak annyit tudunk, hogy Asbóth Lajos „Emlékiratainak“ második kiadása nem sokára Heckenast Gusztávnál fog megjelenni; de az első kiadást, melyre ön előfizetett, mások és másutt kezelték.

6053. B.-Sz. László. Több furdó vendég. Nem eléggé világos előttünk a furdó visszafelé eleni panasz. S az efféle felszólásokat névaláírással fogadjatjuk el csak.

6054. Sárospatak. S. J. Vettük és küldjük. Szives üdvözlésünket.

6055. N.-Várud. O. T. Nem szűkség, hogy a rajzok fényképek legyenek; jó kézi rajzokat is szivesen veszünk. A beszély megjelenése most már valószínűbb.

6056. Bécs. K. T. Jelen vagyunk testestől lelkestől; de baj itt is van elég, nem csak ott. Egy két nap mulva definiív és tartalmas válaszzal szolgálhatunk.

6057. Eszény. Szabó József lelkész urnak. A vizkárosultak számára küldött 7 fnyi adakozás már a V. U. f. 6. 16-ik számában olvasható az „Adakozások“ rendes rovatában, s azóta régen át is van szolgáltatva a m. kir. helytartó-tanács elnökségének, hova minden efféle adakozás be volt küldendő. Csodáljuk, hogy az illettó sorok kikerülték figyelmeket.

6058. Mező-Tarpa. A vers ezáltal elkészült, mert a helyet már más foglalta el.

6059. Iglo. T. L. Nagy sajnálatunk kelt kimondanunk, hogy a kérdés előfizetési ügyben nem tehetünk semmit. Reánk nézve ennek témérdek akadályai vannak, — miről bővebben más uton.

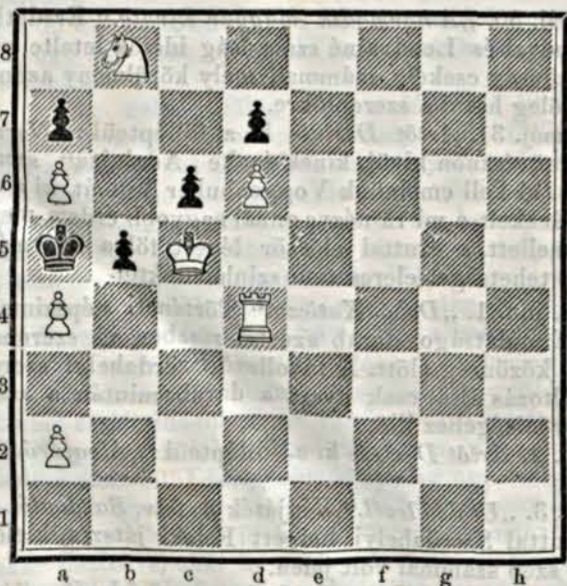
6060. Bécs. Kl. Igen lekötölte ön, ha az arckép és életrajzi adatok birtokába juttatna minket. M.-K. az itt fenn nem fog.

6061. H.-M.-Vásárhely. F. Ö. Vettük a levelet s pénzt. Nehány nap mulva el lesz intézve minden.

SAKKJÁTEK.

128-ik számú feladvány. — Rothfeld Józseftől (Parabutyban).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomtatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

24-ik számú játszma.

RÉCSI E. és PAP DEZSÓ között. — Pesten, 1859. mártius 9-én.

Table of a chess game between Récsi E. and Pap Dezsó. It lists moves for both sides in algebraic notation, such as 1. e2-e4, 2. Hg1-f3, etc., up to 69 moves.

A 123-ik számú feladvány megfejtése.

(Rozsnyay Mátyástól Zombán.)

Table showing the solution to the 123rd puzzle. It lists moves for White and Black, such as 1) V b3-f3, 2) d2-d3, etc.

Helyesen fejtették meg. Nagy-Márján: Bóthy Maris. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — Kun-Szent-Miklós: Bankos Károly. — B.-Ujváradon: Kovács Lajos. — Parabutyban: Rothfeld József. — Veszprémben: Fülöp József. — Kőváros: Újváros: Gold Samu. — Pesten: Cselkó György. — Ó-Kanizsán: R. — Török-Szent-Miklós: Frankl A.

Rövid értesítések. Kenéz: Hevesi. Mi részvetőit vagyunk a soruldözött írni. Ha a sakkjátékban keresi az enyhülést és szárazosítást, bizonyosan firtalálja azt. Hogy ön e tekintetben a gyógyszerzet lapunknál leli meg, benső örömmünkre szolgál. A 123. sz. f. beklüdtött megfejtése hibátlan, az utána jegyzett szintén; de a 126-kat újra-elvárjuk öntől, mert most az fgyalog a matot meggátolja. — Sz. M. U. D. L. Több helyről kaptunk már feladványokat, melyek másutt megjelentek, s hozzánk mégis eredeti gyanánt voltak beklüde. Hogy a világon eddig megjelent minden feladványt ismerjünk, azt józanul feltenni sem lehet. Kellemetlenségek kikerülése tekintetéből kijelentjük, hogy az így beklüdtött feladványokat, ha arra valók, közöljük, de a felelősséget a beklüdtőre hárítva, később az igazi szerző és a kutforrás megnevezésétől épen nem tartózkodunk. Önt most a „Berlini sakkújság“ 1857-iki folyamának június füzetében a 801-ik számú feladványra utaljuk. A másik szép és jó, de önnök biztosított sorait várjuk.

HETI NAPTÁR.

Table of the weekly calendar. It shows dates from June 8 (Vasár) to June 14 (Szomb). Columns include the day of the week, religious holidays (Katholik, Gör.-orosz, Izrael), and the day of the month. It also indicates the day of the week for the next month (Május) and the day of the month.

TARTALOM.

Trefort Ágoston (arckép). Sz. K. — Tavasz képe. Várady Gusztáv. — A debreceni kastély (vége). Jókai Mór. — Természettani katekizmus (folytatás). Képek a hazai népeletről XX. (képpel). — Az észak-amerikai háborúból (képpel). — A struccmadár (képpel). Sárosvári Eöry Andor. — Történelmi kalászatok. VIII. (folyt.). Lehoczky Tivadár. — A nagyözölősi Kankóvár. — Levelek a londoni kiállításról. XI.—XII. Dr. Tükés. — Egyveleg. — Pünkösdkor (képpel). Széll Akos. — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondandóvaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

Pest, június 15-én 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrubén 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félrubé 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Duka Tivadar.

Gyakran találkozunk e névvel napilapjaink hasábjain. Duka Tivadar egyike azon testvéreinknek, kik tőlünk a sors által elszakaszta, évek hosszu során át sem szüntek meg egy percig is, a haza hű fia lenni, sőt minden gondjuk oda van irányozva, hogy a messze távolban is szeretett nemzetök mivelődési érdekeit hatáskörük és tehetségök szerint előmozdítsák. Nem egyszer volt már alkalmunk, ily hazánkfiait közelebről is bemutatni olvasóinknak. Nem illő-e, hogy a kiknek minden gondolata hozzánk repül vissza, azokról néha napján mi is melegen emlékezzünk?

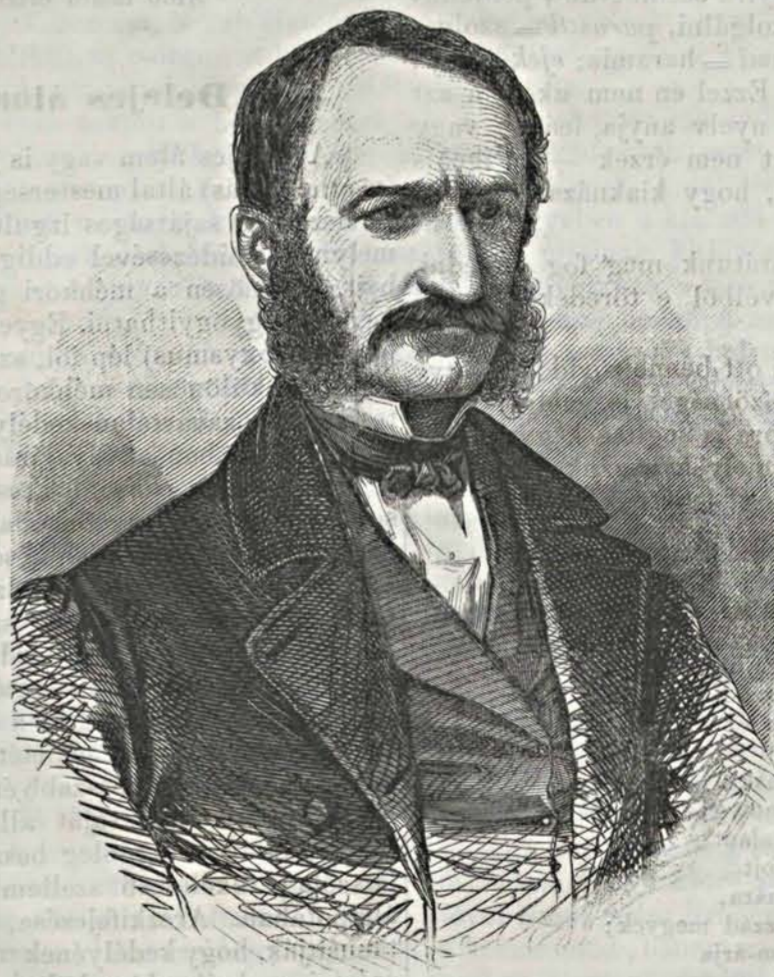
Duka Tivadar most angol királyi szolgálatban álló orvos Keletindiaiban, Monghyr városban, a Ganges partján, tőlünk több mint ezer mérföldnyi távolban, egyszersmind a Kalkuttában székelő ázsiai tudós társaság tagja. — Lapjaink olvasói emlékezni fognak azon nagybecsű, történelmi, és művészeti tárgyú küldeményekre, melyeket derék hazánkfia ismételt ízben küldött hazai tudományos intézeteinknek, névszerint a Nemzeti Muzeyumok, hol az a legbecsesb s legtrikább gyűjtemények számát szaporítják.

Mig Duka idáig jutott, mig mai szép állását elérheté, sok küzdelmébe került, s lelki ereje megtréhetlenségének sok próbáját kellett adnia. — Tizenhárom éve lesz maholnap, hogy a haza határait megtört kedélyvel elhagyá. Az 1849-iki vihar sodorta el a hon kebléről a 22 éves ifjat, ki akkor egyike volt a tüzelkü, reményteljes fiatal sarjadéknak; ki szintén ott volt, hol a többiek valának, s ki ha itt maradhat, tehetségéinél s kitaró vasszorgalmánál fogva bizonyosan itt is — meglehet, más pályán — polgártársai tiszteletére érdemesítette volna magát. — A világosi szomorú napok után, a testileg is szenvedő ifju, üdülést keresendő, legelőször is Gräfenberg életforrásaihoz menekült, honnan néhány hónap mulva, jövendő sorsát az ég kegyére bizva, a nagy világnak intézte vándorlépteit és sok viszontagság után végre Londonba

érkezett. „Az én lépteimet — írja ő maga egy levelében — a Mindenható oly kegyelemteljesen vezérelte az ismeretlen ösvényeken, hogy csak káromlást fognék elkövetni, ha egy szót is merészelnék kiejteni zugolódásképen.“ A mint Londonban letelepedett, egész erélyvel látott hozzá egy új életpálya megalapításához, s bebizonyítá, hogy erős akarat a legnagyobb akadályokat is legyőzi. A magyar ifju, ki itthon alig végzé be a jogi tanfolyamot s ezen pályán is szándékozott előbbre haladni, Londonban legelőbb is az angol s egyéb nyelvek tanulására fordítá figyelmét s ebben oly gyorsan haladt előre, hogy már 1850-ik évi októberben a londoni „St. Georges college“-ben az orvosi tanfolyam növendékei közé irathatta be magát, mely tanulmányait 1853. év végével a legszebb sikerrel végzé be, ugy hogy már a következő januárban hajón volt a Ganges partjai felé. „S mindezt — írja említett levelében —

Istenem után azon derék és szives barátoknak köszönhetem, kiket oly nagy számmal volt szerencsém találni az angol nemzet között. Nekem is önfenttarthatási ösztönből eredő feladatomból, pályát készíteni — s ime az ég áldása velem volt, nem keresve s mondhatom, önként jött azon, körülményeim között valóban kielégítő állás, melyet az angol kormány szolgálatában elfoglaltok.“ Ez állás, mint említettük, orvosi alkalmazás a kelet-indiai angol kir. hadseregben.

Duka Tivadar személyes viszonyait illetőleg még megjegyezzük, hogy több év óta egy derék angol hölgynek férje, ki őt Angliából tengerentuli állására követte. A boldog frigyét mult évben fájdalmas csapás érte, a midőn a férj nejét, kis fiát és leányát, az utóbbinak beteges állapota miatt, a tropikus égájból Európába küldeni kényszerült. Utközben a kis leány a Vörös tengereni hőségben vesélyesen megbetegedvén, Egyiptomban meghalt s az alexandriai temető hantjai fedik a hült tetemet. Neje s öt éves kis fia most Londonban vannak sógora házában, s ha az ég úgy akarja, nemsokára tan

DUKA TIVADAR.

62 1892.